

หมายเหตุนิเวศวิทยา Ecological Notes

บันทึกธรรมชาติหลากหลายพันธุ์ The record of natures

ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน 2550

Volume 1 Number 3 July-September 2007

เนื้อหาในฉบับ

หนูชนเสี้ยนเขาคินปูน (<i>Niventer hinpoon</i>).....	3
ตุ๊กแกป่าจารุจินต์ (<i>Cyrtodactylus jarujini</i>).....	5
พบแหล่งแพร่กระจายแห่งใหม่ของ	
ค้างคาวสามตร (<i>Aselliscus stoliczkanus</i>).....	7
พบพฤติกรรมการย้ายถิ่นของ	
ค้างคาวหน้ายักษ์มุกปุม.....	9
นกพิราบป่า (<i>Columba livia</i>).....	11
พบตุ๊กแกสีเทา (<i>Gekko smithii</i>) ที่เขานัน.....	14
การสร้างรังอยู่ร่วมกันของ มดกระโดดเหลือง	
(<i>Odontomachus rixosus</i> Smith, 1857) และมดคัน	
(<i>Pheidole</i> spp.).....	17
แหล่งอนุรักษ์พันธุกรรม “จันทน์หอม” ที่เขาจกรรจ.....	19
ปาล์ม กินเดียวในเมืองไทย.....	22
กับดักแบบสลิงซิงแนวดัง Harp Trap	
วิธีจับค้างคาวอย่างมีประสิทธิภาพ.....	26
ย่อนรอยหัวขาแข็ง.....	28
บันทึกส่งท้าย.....	35

หมายเหตุนิเวศวิทยา Ecological Notes บันทึกธรรมชาติหลากหลายพันธุ์ The record of nature's

ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน 2550
Volume 1, Number 3, July-September 2007

ที่ปรึกษา :

ดร. นงลักษณ์ ปานเกิดดี
พิศมัย เจนวนิชชัยกุลกุล
สุชาติ ที่ฆกุล
ดร. จารุจินต์ นกัตะกัญญ์

กองบรรณาธิการ :

สุรชิต แวงโสธรณ์
ดารณี ประกาสะโนบล
ปฐมสุดา สำเร็จ
กุลธิดา เมืองคำ
ปัญจพร ศรีบุญช่วย
พัทธนันท์ นาดพิณิจ
ธัญญา จันอาจ
พงษ์ศักดิ์ พลเสนา

ศิลปกรรม :

ปัญจพร ศรีบุญช่วย

โดย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
แห่งประเทศไทย

196 พหลโยธิน จตุจักร ลาดยาว กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0 2579 1121-30 ต่อ 1122

โทรสาร 0 2561 4771

E-mail : surachit@tistr.or.th

www.tistr.or.th

ด้วยความร่วมมือจาก

องค์การพิพิธภัณฑิวิทยาศาตร์แห่งชาติ

35 หมู่ที่ 3 เทคโนโลยีธานี ต. คลองห้า

อ. คลองหลวง จ. ปทุมธานี 12120

โทรศัพท์ 0 2577 9999 ต่อ 1501

โทรสาร 0 2577 9991

www.nsm.or.th

ผู้มีอุปการะคุณ สนับสนุนการจัดพิมพ์

นายอรอนพ จาภูามระ

นักวิชาการ 8

ฝ่ายสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยาและพลังงาน

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

ซึ่งทำงานรับใช้ ว. มาแล้ว 32 ปี

ได้บริจาคเงินส่วนตัวสนับสนุน

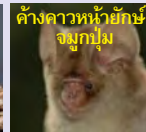
การจัดพิมพ์

จุลสาร "หมายเหตุนิเวศวิทยา" ฉบับที่ท่านกำลังถืออยู่นี้

ภาพจากปกหน้า

หนูชนเลี้ยงเขาคันทิงปืน

คางคกหัวท้ายักษ์
จุมกุ่ม

คางคกสามตา

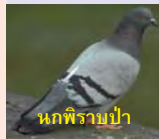

จันทน์หอม

ตุ๊กแกสีเทา

ภาพจากปกหลัง

นกพิราบป่า

งูปิ่น
สิมมาตะเสถียร

กระป๋องสี่สิบ

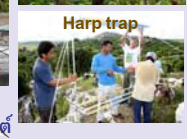
Harp trap

มดกระโดดเหลือง

ตุ๊กแกปากจากรัง

แนะนำตัวอย่างอ้างอิง

จากสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.)

หนูขนเสี้ยนเขาหินปูน (*Niviventer hinpoon*)

สุรชิต แวงโสธรณ์ และ เรียงศิริ มูลจันทร์

ฝ่ายสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยาและพลังงาน

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.)

หนูขนเสี้ยนเขาหินปูน (*Niviventer hinpoon*) เป็นหนูประจำถิ่นของไทย พบในประเทศไทยแห่งเดียวในโลก มีสถานภาพปัจจุบันในระดับสากลตามบัญชีรายชื่อของ 2006 IUCN Red List of Threatened Species ว่าเป็นสัตว์ใกล้สูญคุกคาม (Baillie, 1996) มีสถานภาพการอนุรักษ์ระดับในประเทศ ว่าเป็นสัตว์ใกล้สูญพันธุ์ (Nabhitabhata and Chan-ard, 2005) และเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

ถูกค้นพบครั้งแรกโดย William A. Neill เมื่อ พ.ศ. 2516 โดยจับจากเขาหินปูน บริเวณพุน้ำตก อ. แก่งคอย จ. สระบุรี (Lekagul and McNeely, 1988) หลังจากนั้นอีก 2 ปี นายส่งศักดิ์ เข็นบุตร อดีตพนักงานประจำสาขาวิจัยนิเวศวิทยา (ชื่อเดิม) วว. จับหนูตัวเมีย 1 ตัว ได้จากถ้ำเขาหินปูน บริเวณวัดถ้ำพระธาตุ อ. เมือง จ. ลพบุรี เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2518 (ฝ่ายวิจัยสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยา และพลังงาน, 2549)

หนูขนเสี้ยนเขาหินปูน (*N. hinpoon*) ตัวเมีย สำรจพบที่วัดถ้ำพระธาตุ อ. เมือง จ. ลพบุรี เมื่อ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2548 ภาพโดย สุรชิต แวงโสธรณ์

จากการสำรวจของผู้เขียนถึงแหล่งแพร่กระจายในปัจจุบันของหนูขนเสี้ยนเขาหินปูน ตามโครงการ “การสำรวจสถานภาพสัตว์เสี่ยงสูญพันธุ์เฉพาะถิ่นของไทยที่อาศัยอยู่นอกพื้นที่อนุรักษ์ ในเขตที่ราบภาคกลางของไทย” โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากโครงการ BRT เมื่อ พ.ศ. 2548-2549 ซึ่งเป็นการสำรวจครั้งแรกในรอบ 30 ปี นับจากการสำรวจพบครั้งสุดท้าย และพบว่า มีแหล่งแพร่กระจายเพียง 2 แห่งเท่านั้น คือ ที่วัดถ้ำพระธาตุ อ. เมือง

จ. ลพบุรี และ บริเวณวัดกุดขาม (ดอนดิ่ง) อ. บ้านหมี่ จ. ลพบุรี แต่เป็นที่น่าเสียดายที่การศึกษาครั้งนี้ไม่พบ หนูชนเสี้ยนเขาหินปูนจากแหล่งตัวอย่างต้นแบบ (type locality) ที่บริเวณพุน้ำตก (วัดถ้ำพระโพธิสัตว์ในปัจจุบัน) อ. แก่งคอย จ. สระบุรี (สุรชิต และคณะ, 2549; Waengsothorn *et al.*, 2007)

แหล่งแพร่กระจายปัจจุบันของ หนูชนเสี้ยนเขาหินปูนพบบริเวณ จ. ลพบุรี เท่านั้น (หมายเลข 2 และ 3) ส่วนบริเวณ จ. ลพบุรี (หมายเลข 1) ยังสำรวจไม่พบ

ตัวอย่างต้นแบบหนูชนเสี้ยนเขาหินปูน หมายเลข 54-3988 ภาพโดย สุรชิต แวงโสธรณ์

ปัจจุบันมีตัวอย่างต้นแบบ (holotype specimen) ของ หนูชนเสี้ยนเขาหินปูน เก็บรักษาไว้ที่ศูนย์รวบรวมตัวอย่างอ้างอิงทางชีววิทยา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) เป็นตัวอย่างหมายเลข 54-3988 และยังมีตัวอย่างอ้างอิง (specimen) อื่น ๆ สำหรับการศึกษาด้านอนุกรมวิธานอีก จำนวน 6 ตัวอย่าง

เอกสารอ้างอิง

ฝ่ายวิจัยสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยาและพลังงาน. 2549.ฐานข้อมูลตัวอย่างสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในศูนย์รวบรวมตัวอย่างอ้างอิงทางชีววิทยา. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.

สุรชิต แวงโสธรณ์, จารุจินต์ นกิตะภัก, เขียวศิริ มูลจันทร์ และ กุลธิตา เมืองคำ. 2549. การสำรวจสถานภาพ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมเฉพาะถิ่นของไทยที่อาศัยอยู่นอกพื้นที่อนุรักษ์ในเขตที่ราบภาคกลางของไทย. ใน: *รายงานวิจัยในโครงการ BRT 2549, วิสุทธิ์ ไบไม้ และรังสิมา ตันทเลขา (บรรณาธิการ)*. หน้า 285- 297. จัดพิมพ์โดยโครงการ BRT. บริษัทจิรวัดณ์ เอ็กซ์เพรส จำกัด, กรุงเทพฯ.

Baillie, J. 1996. *Niviventer hinpoon*. In: IUCN 2006. 2006 IUCN Red List of Threatened Species. <www.iucnredlist.org>. Downloaded on 28 August 2007.

Nabhitabhata, J. and T. Chan-ard. 2005. Thai red data: mammals, reptiles and amphibians. Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. Bangkok, Thailand. 234 pp.

Lekagul, B. and J. A. McNeely. 1988. Mammals of Thailand. 2nd ed. Saha Karn Bhaet Co., Bangkok. 758 pp.

Waengsothorn, S., J. Nabhitabhata and T. Moonchan. 2007. The ecological distribution of Thai endemic rodents with a new distributional range of *Niviventer hinpoon*. *The Thai National History Museum Journal*. 1(3). (in press).

แนะนำตัวอย่างอ้างอิง

จากองค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาาสตร์แห่งชาติ

ตุ๊กแกป่าจารุจินต์ (*Cyrtodactylus jarujini*)

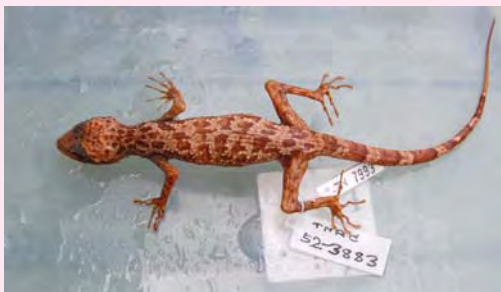
ธัญญา จั่นอาจ

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา

องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาาสตร์แห่งชาติ

สัตว์ถิ่นเดียวจากป่าในท้องที่ ต. หนองเต็ง อ. บึงกาฬ จ. หนองคาย ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูวัว พบเป็นครั้งแรกโดยนายจารุจินต์ นภิตะภักดิ์ เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2534 เมื่อครั้งที่ยังปฏิบัติงาน ณ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.)

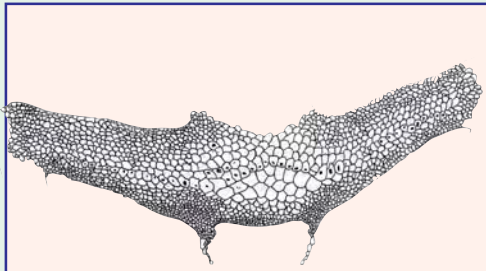
ตัวอย่างต้นแบบ (holotype specimen) หมายเลข ZMB 50648 (หมายเลขเดิม TNRC 52-3881) ตัวผู้ วัยเจริญพันธุ์ ปัจจุบันเก็บอยู่ที่ประเทศเยอรมนี (Ulber, 1993) ส่วนตัวอย่างต้นแบบ (paratype specimen) หมายเลข TNRC 52-3882 ตัวผู้ และ TNRC 52-3883 ตัวเมีย ปัจจุบันนี้เก็บรักษาไว้ที่ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.)

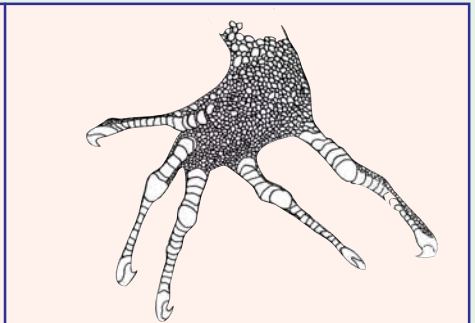
ตัวอย่างต้นแบบ (paratype specimen) ตุ๊กแกป่าจารุจินต์ (*C. jarujini*) หมายเลข TNRC 52-3882 (ตัวผู้) และ TNRC 52-3883 (ตัวเมีย) ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ที่ศูนย์รวบรวมตัวอย่างอ้างอิงทางชีววิทยา วว.

ลักษณะเด่นของตุ๊กแกป่าชนิดนี้ มีตุ่มใหญ่กระจายหนาแน่นบนผิวหนังแทรกระหว่างเกล็ดที่เป็นตุ่มขนาดเล็ก โดยมีการกระจายตั้งแต่บริเวณต้นคอมาทางด้านสี่ข้างและแนวสันหลัง รูต่อมบริเวณเกล็ดหน้าทวารร่วมและต้นขาเรียงเป็นรูปง่าม จำนวนทั้งสิ้น 52-54 รูต่อมสีของตัวสัตว์ ในน้ำยาเอธานอล จางลงกว่าที่พบในธรรมชาติ โดยด้านบนของลำตัวสีน้ำตาลอ่อน บนหัวมีจุดใหญ่ ๆ สีเข้มกระจายอยู่ทั่วไป ไม่มีแถบเข้มวงรอบท้ายทอย แต่มีแถบยาวสีเข้มพาดจากด้านหลังของตามาที่บริเวณเหนือช่องหู ตั้งแต่ต้นคอมา มีจุดใหญ่ ๆ สีเข้มเรียงเป็นแถบตามขวาง รูปร่างไม่แน่นอน มาถึงเอา จำนวน 7-9 แถบ หางมีลายพาดวงรอบหาง 7 แถบ ด้านท้องสีเหลืองอ่อน ท้องหางสีน้ำตาลเข้ม ขนาดของลำตัววัดจากปลายปากถึงก้น 82-90 มม. หางยาว 86-118 มม.

ด้านหลังของต้นขาแสดงรูต่อมบนเกล็ดหน้าทวาร และเกล็ดต้นขาของตุ๊กแกป่าจาร์จินต์
(*Cyrtodactylus jarujini*)

ภาพฝ่าตีนหลังข้างขวาของตุ๊กแกป่าจาร์จินต์
(*C. jarujini*)

ภาพวาดของตุ๊กแกป่าจาร์จินต์ (*C. jarujini*)
โดย บัญจพร ศรีบุญช่วย

เอกสารอ้างอิง

Ulber, T. 1993. Bemerkungen über cyrtodactyline Geckos aus Thailand nebst Beschreibungen von zwei neuen Arten (Reptilia: Gekkonidae). *Mitteilungen aus dem Zoologischen Museum in Berlin*. 69 (1993) 2: 187-200.

บันทึกธรรมชาติ

พบแหล่งแพร่กระจายแห่งใหม่ของ

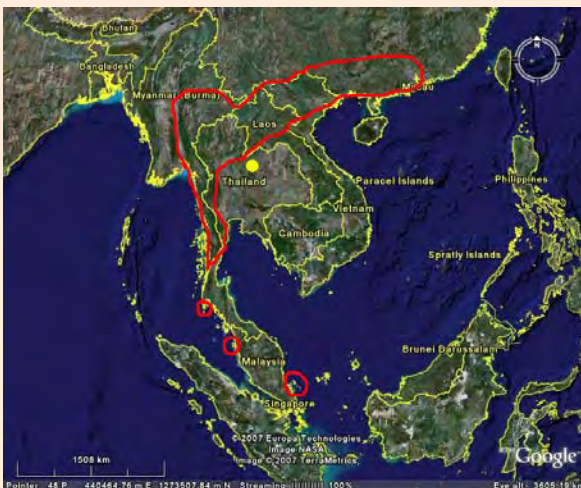
ค้างคาวสามศร (*Aselliscus stoliczkanus*)

สุรชิต แวงโสธรณ์ และ เจริญศิริ มูลจันทร์
ฝ่ายสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยาและพลังงาน
สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.)

ค้างคาวสามศร (*Stoliczka's trident bat*) เป็นค้างคาวกินแมลงในสกุล *Aselliscus* วงศ์ *Hipposideridae* ตัวอย่างต้นแบบ (type specimen) ของค้างคาวสามศรจับได้จากเกาะปีนัง ทางตะวันตกของประเทศมาเลเซีย (Simmons, 2005) ทั่วโลกมีค้างคาวสกุลนี้เพียง 2 ชนิด เท่านั้น คือ *A. tricuspидatus* และ *S. stoliczkanus* ค้างคาวชนิด *A. tricuspидatus* พบอาศัยอยู่บริเวณ หมู่เกาะโมล็ดคา ประเทศอินโดนีเซีย ส่วนค้างคาวสามศร (*S. stoliczkanus*) พบกระจายตั้งแต่ ตอนใต้ของจีนลงมา จนถึงทางตอนเหนือของเวียดนามและลาว ทางตะวันออกของพม่า และพบในประเทศไทย (Lekagul and McNeely, 1988; Corbet and Hill, 1992)

ข้อมูลการแพร่กระจายในอดีตของค้างคาวหน้ายักษ์สามศรในประเทศไทย พบว่า ค้างคาวชนิดนี้ถูกจับได้ จากพื้นที่ 8 จังหวัด ได้แก่ จ. เชียงใหม่ จ. เชียงราย จ. น่าน จ. ลำปาง จ. ราชบุรี จ. กาญจนบุรี จ. อุทัยธานี และ จ. พังงา (ฝ่ายวิจัยสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยาและพลังงาน, 2549)

แหล่งแพร่กระจายของค้างคาวสามศร (*A. stoliczkanus*) พบบริเวณพื้นที่ ในเส้นรอบรูปสีแดง แหล่งแพร่กระจายแห่งใหม่ของประเทศไทย พบในท้องที่ จ. เลย (จุดสีเหลือง) ปรับปรุงจาก Lekagul and McNeely (1988) และ Corbet and Hill (1992)

การสำรวจความหลากหลายชนิดของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดเล็ก โดยศูนย์รวบรวมตัวอย่างอ้างอิงทางชีววิทยา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) เมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2550 เวลา 7.00 น. พบซากค้างคาวสามศร (*Aselliscus stoliczkanus*) ถูกรถชนตาย 1 ตัว ใกล้จุดชมวิว บนถนน รพช. หลัก กม.14 พิกัด UTM (Indian 1975) X:795351 Y:1887601 เป็นค้างคาวตัวผู้ ขนาดช่วงความยาวแขน (FA) 41 มม. (กระดูกแขนหัก) หมายเลขสนาม (field number) SW00213 ในท้องที่บ้านปวนพุ ต. ปวนพุ กิ่ง อ. หนองหิน จ. เลย การพบนี้เป็นรายงานการพบค้างคาวสามศรเป็นครั้งแรกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและเป็นรายงานแหล่งแพร่กระจายแห่งใหม่ของค้างคาวสามศรในประเทศไทย

ค้างคาวสามศร (*A.stoliczkanus*)

ภาพจาก <http://www.bio.bris.ac.uk/research/bats/China%20bats/images/aselliscusweb.jpg>

ซากค้างคาวสามศร (*A.stoliczkanus*) ถูกยานพาหนะ ทั้บตตาย พบบริเวณใกล้จุดชมวิว บ้านปวนพุ ต. ปวนพุ กิ่ง อ. หนองหิน จ. เลย

ภาพโดย สุรชิต แวงโสธรณ์

เอกสารอ้างอิง

ฝ่ายวิจัยสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยาและพลังงาน. 2549. ฐานข้อมูลตัวอย่างสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในศูนย์รวบรวมตัวอย่างอ้างอิงทางชีววิทยา. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.

Corbet, G. B. and J. E. Hill. 1992. The mammals of the Indomalayan region: A systematic review. Oxford University Press, New York. 488 pp.

Lekagul, B. and J. A. McNeely. 1988. Mammals of Thailand. 2nd ed. Saha Karn Bhaet Co., Bangkok. 758 pp.

Simmons, N. B. 2005. Order Chiroptera: Mammal Species of the World: a Taxonomic and Geographic Reference, 3rd ed. Wilson, E. D. and D. M. Reeder. The Johns Hopkins University Press. 2000 pp.

พบพฤติกรรมการย้ายถิ่นของ

ค้างคาวหน้ายักษ์จมูกปุ่ม:

กนกพร ไตรวิทย์ากร* สุรชิต แวงโสธรณ์** และสิทธิชัย ศราวรานุกุล**

*สถาบันอนุชีววิทยาและพันธุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา

**สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.)

ค้างคาวหน้ายักษ์จมูกปุ่ม (*Hipposideros halophyllus*) สัตว์ประจำถิ่นของไทย ซึ่งเป็นสัตว์ที่พบในประเทศไทยเพียงแห่งเดียวในโลก เป็นค้างคาวกินแมลงขนาดเล็ก อยู่ในวงศ์ Hipposideridae (Simmons, 2005) มีสถานภาพในระดับประเทศเป็นสัตว์ใกล้สูญพันธุ์ (Nabhitabhata and Chan-ard, 2005) มีแหล่งประชากรที่ใหญ่ที่สุดบริเวณเขาสมอคอน อ. ท่าวัง จ. ลพบุรี มีจำนวนประชากรประมาณ 500-700 ตัว อาศัยอยู่ในถ้ำจำนวน 5 แห่ง และยังพบค้างคาวชนิดนี้บริเวณเขาสิงห์โต อ. เมือง จ. สระแก้ว อีก 1 ถ้ำ จำนวน 200-300 ตัว มีประชากรรวมกันประมาณ 700-1000 ตัว เท่านั้น (สุรชิต และคณะ, 2549) ในอดีตเคยมีรายงานพบบริเวณถ้ำขึ้นก ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง (Ecological Research Department, 1991) อีกประมาณ 400 ตัว โดยแหล่งที่พบค้างคาวชนิดนี้ทั้ง 3 แห่ง อาศัยอยู่ห่างกันประมาณ 200 กม. จึงไม่น่าจะมีการอพยพและถ่ายทอดยีนระหว่างประชากร ซึ่งจะส่งผลให้มีความหลากหลายทางพันธุกรรมต่ำ เจกเช่นสิ่งมีชีวิตประจำถิ่นอื่น ๆ ทั่วโลก

ร่องรอยการเจาะปีกค้างคาวหน้ายักษ์จมูกปุ่ม เพื่อเก็บเนื้อเยื่อศึกษาพันธุกรรม โดยใช้ wing punch ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 4 มม. รอยเจาะนี้จะถูกรักษาและหายไปเองภายใน 1-2 สัปดาห์

ภาพโดย สิทธิชัย ศราวรานุกุล

ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษาความหลากหลายทางพันธุกรรมของค้างคาวหน้ายักษ์จมูกปุ่ม ทั้ง 3 ประชากร โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากโครงการ BRT ประจำปี 2550 เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ค้างคาวหน้ายักษ์จมูกปุ่มต่อไป

การจับค้างคาวนั้นได้ใช้อุปกรณ์สลิงซิงแนวตั้ง (harp trap) ดักจับค้างคาวจากบริเวณปากถ้ำ ในช่วงเวลาที่ค้างคาวออกหากินประมาณ 19.00 น. บริเวณเขาสมอคอน อ. ท่าวัง จ. ลพบุรี แล้วเก็บตัวอย่างเนื้อเยื่อจากแผ่นหนังบริเวณปีก

โดยใช้ wing punch ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 4 มม. แล้วเก็บตัวอย่างเนื้อเยื่อไว้ในสารละลาย lysis buffer เพื่อนำมาสกัด DNA ในห้องปฏิบัติการ โดยเก็บตัวอย่างถ้ำละ 30 ตัวอย่าง ในช่วงเวลา กลางวันได้สำรวจถ้ำที่คาดว่าจะมีค้างคาวหน้ายักษ์จมูกปุ่มอาศัยอยู่ เพื่อที่จะได้ระบุจำนวนถ้ำ ที่อยู่อาศัยและเก็บตัวอย่างเนื้อเยื่อเพิ่มเติมในภายหลัง

ค้างคาวบริเวณเขาสมอคอนมักมีการย้ายถ้ำอยู่เสมอเพื่อหลีกเลี่ยงจากแรงกดดันจากการล่า จากการสอบถามประชาชนที่เคยล่าค้างคาวซึ่งไม่มีความรู้ในการจำแนกชนิดค้างคาว พบว่า ค้างคาวในถ้ำที่ถูกรบกวนจากการล่ามักย้ายถ้ำหนีไปอยู่ที่ถ้ำอื่นและกลับมาในภายหลัง (สุรชิต และคณะ, 2549) อย่างไรก็ตามยังไม่มีหลักฐานยืนยันว่าค้างคาวหน้ายักษ์จมูกปุ่มมีการย้ายถ้ำ

จากการสำรวจค้างคาวในตอนกลางวันโดยใช้สวิงโฉบจับค้างคาวใน “ถ้ำฟ้าสี” ซึ่งยังไม่เคย มีการสำรวจมาก่อน บริเวณพิกัด UTM (Indian 1975) X:661717 Y:1648685 เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2550 ได้จับค้างคาวตัวผู้ที่โตเต็มวัยและมีรอยเจาะที่ปีกอันเนื่องมาจากการ เก็บตัวอย่างเนื้อเยื่อเพื่อศึกษาด้านพันธุกรรม แสดงให้เห็นว่า ค้างคาวหน้ายักษ์จมูกปุ่มมีการอพยพย้ายจากถ้ำใดถ้ำหนึ่งที่เคยเก็บตัวอย่างเนื้อเยื่อมาอาศัยอยู่ใน “ถ้ำฟ้าสี” ซึ่งยังไม่สามารถ ระบุได้แน่ชัดว่า เป็นการอพยพมาชั่วคราวเพื่อหลบหนีการรบกวนจากการศึกษา หรือการย้ายถ้ำ ตามปกติ หรือเป็นการอพยพตามฤดูกาล อย่างไรก็ตามการพบครั้งนี้แม้จะเป็นผลการศึกษา ในเบื้องต้นแต่ก็เป็นหลักฐานยืนยันว่า ค้างคาวหน้ายักษ์จมูกปุ่มมีการอพยพระหว่างถ้ำ อาจเป็นไปได้ว่า การอพยพระหว่างถ้ำเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ค้างคาวหน้ายักษ์จมูกปุ่มสามารถ เอาตัวรอดจากการล่าของคนในท้องถิ่นไม่น้อยกว่า 33 ปี นับจากการพบครั้งแรกโดย นายกิตติ ทองลงยา ซึ่งจะได้มีการติดตามศึกษาอย่างละเอียดต่อไป

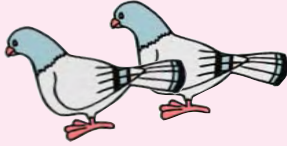

เอกสารอ้างอิง

- สุรชิต แวงโสธรณ์, จารุจินต์ นภิตะภักดิ์, เรียร์ศิริ มูลจันทร์ และ กุลธิดา เมืองคำ. 2549. การสำรวจสถานภาพสัตว์ เลี้ยงลูกด้วยนมเฉพาะถิ่นของไทยที่อาศัยอยู่นอกพื้นที่อนุรักษ์ในเขตที่ราบภาคกลางของไทย. ใน: *รายงานวิจัยในโครงการ BRT 2549, วิสุทธิ์ ไบไม้ และ รังสิมา ตันพละษา (บรรณาธิการ).* หน้า 285-297. จัดพิมพ์โดยโครงการ BRT. บริษัทเจริญพันธ์ เอ็กซ์เพรส จำกัด, กรุงเทพฯ.
- Simmons, N. B. 2005. Order Chiroptera: Mammal Species of the World: a Taxonomic and Geographic Reference, 3rd ed. Wilson, E. D. and D. M. Reeder. The Johns Hopkins University Press. 2000 pp.
- Ecological research department. 1991. Endangered species and habitats of Thailand. Thailand Institute of Scientific and Technological Research. Kurusapha Ladprao Press. Bangkok. 243 pp.
- Nabhitabhata, J. and T. Chan-ard. 2005. Thai red data: mammals, reptiles and amphibians. Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. Bangkok, Thailand. 234 pp.

นกพิราบป่า (*Columba livia*)

สิทธิชัย ศรารุณกุล

กองประชาสัมพันธ์

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.)

นกพิราบป่า (rock pigeon) เป็นนกที่อาศัยอยู่ทั่วทุกมุมโลก ทั้งในทวีปยุโรป แอฟริกา เอเชีย และออสเตรเลีย เป็นนกในวงศ์เดียวกับนกเขา คือ วงศ์ Columbidae มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Columba livia* ในประเทศไทยมีนกในวงศ์นี้ 28 ชนิด (Lekagul and Round, 1991) นกพิราบป่าเป็นนกขนาดเล็กจนถึงขนาดเล็ก-กลาง ลำตัวยาวประมาณ 33 ซม. ในประเทศไทย นกพิราบป่ามักอาศัยตามท้องไร่ท้องนา ซึ่งต่อมาได้ปรับตัวเข้ามาอยู่ในเมือง ตามอาคารบ้านเรือน ตามวัดวาอารามต่าง ๆ

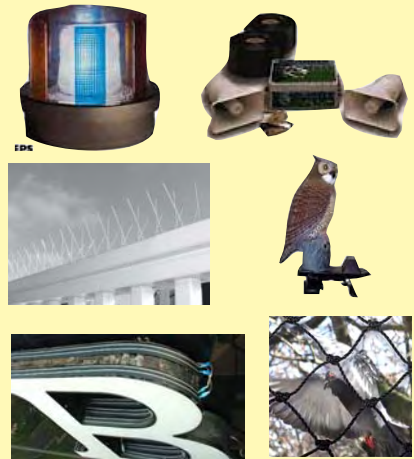
นกพิราบป่าได้รับการขึ้นบัญชีที่ต้อง **“ถูกกำจัด”** ในอันดับต้น ๆ ของบริษัทกำจัดสัตว์รบกวนทั่วโลก จากการค้นหาในเว็บไซต์ www.google.com โดยใช้คำว่า pigeon control มีผลแสดงออกมามากถึง 2,140,000 รายการ มีข้อมูลนำเสนอวิธีการขับไล่และกำจัดนกชนิดนี้ อย่างหลากหลาย เช่น การป้องกัน ไม่เข้ามาเกาะในบริเวณที่ต้องการ การขับไล่ด้วยเสียงความถี่สูง การขับไล่โดยใช้คลื่นแสง การดักจับด้วยตาข่าย การช็อตด้วยไฟฟ้า รวมทั้งการทำลายล้างชีวิตของนก โดยการใช้ปืนยิงและการใช้สารพิษ เพราะด้วยเหตุผลที่ว่านกพิราบป่าเป็นนกที่มีจำนวนประชากรมากและทำความสกปรกแก่อาคารสถานที่

นกพิราบป่า (*C. livia*) ถูกขึ้นบัญชีให้เป็นศัตรูของมนุษย์ ที่มีการคิดค้นสารพัดวิธีเพื่อกำจัดให้พ้นไปจากวิถีชีวิต

ภาพจาก <http://www.visindavefur.hi.is/>

myndir/dufa_231105.jpg

อุปกรณ์ที่ใช้ในการขับไล่และกำจัดนกพิราบ มีหลากหลายรูปแบบ

ตามเหตุผลทางชีววิทยาและนิเวศวิทยาแล้วนกพิราบป่าเป็นองค์ประกอบหนึ่ง ในระบบนิเวศ ที่มีความเสถียรภาพมาก มีความแข็งแรงและอดทนอย่างยิ่ง จึงมีโอกาสสูญพันธุ์น้อยมาก แล้วทำไมมนุษย์ต้องจ้องตามล่าตามล้างนกชนิดนี้? ในขณะที่มนุษย์เองต่างก็ทุ่มเทเงินทอง มหาศาล เพื่อที่จะปกป้องและอนุรักษ์นกที่หายากที่ใกล้สูญพันธุ์อีกหลายชนิด ซึ่งมีความอ่อนแอและเปราะบาง ในระบบนิเวศ

นกพิราบมีเคล็ดลับป้องกันกาสูญพันธุ์อย่างไร?

แพลตที่ผู้เขียนอาศัยอยู่เป็นอาคาร 5 ชั้น บริเวณบางบัว เขตหลักสี่ ส่วนผู้เขียนเองอาศัยอยู่ที่ชั้นที่ 4 ด้านหลังห้องมีระเบียงกว้างประมาณ 60 ซม. เป็นที่วางคอมเพรสเซอร์ของเครื่องปรับอากาศ และเหลือช่องว่างอีกประมาณ 20 ซม. ระหว่างเครื่องปรับอากาศกับผนังห้อง ตรงนี้แหละครับที่เป็นสวรรค์ของนกพิราบป่าที่มากทำรัง ซึ่งผู้เขียนได้ติดตามถ่ายภาพและสังเกตการทำรังและใช้ประโยชน์จากบริเวณนี้ โดยใช้กล้องดิจิทัลที่สามารถบันทึก วัน-เวลา ที่ถ่ายภาพได้

แม่นกพิราบป่าทำรังแบบง่าย ๆ เพียงใช้กิ่งไม้เล็ก ๆ วางซ้อนกันอย่างหลวม ๆ ซึ่งน่าจะประหยัดเวลาในการสร้างรังได้พอสมควร แม่นกพิราบป่าวางไข่ใบแรกในวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2550 หลังจากนั้นอีก 2 วันจึงวางไข่ใบที่ 2 ผู้เขียนมัวแต่ยุ่งอยู่กับงาน จึงกลับมาถ่ายภาพอีกครั้ง ในวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2550 เห็นลูกนกมีขนขึ้นพอสมควร คาดว่าฟักเป็นตัวมาแล้วประมาณ 2 วัน นั่นก็หมายความว่าแม่นกใช้เวลาฟักไข่ 20 วัน

6 มกราคม พ.ศ. 2550
วางไข่ใบแรก

8 มกราคม พ.ศ. 2550
วางไข่ใบที่สอง

25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550
ลูกนกอายุ ประมาณ 28 วัน
พร้อมออกจากรัง

30 มกราคม พ.ศ. 2550
ลูกนกอายุ ประมาณ 2 วัน

10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550
ลูกนกอายุ 13 วัน

ภาพโดย สิทธิชัย ศรารุธานุกุล

ลูกนกพัฒนาตัวเองได้เร็ว ใช้เวลาเพียง 13 วัน ก็มีขนขึ้นเต็มตัวแต่ยังมีขนอยู่เหลืออยู่บ้าง จนกระทั่งอายุได้ 18 วันจึงมีขนขึ้นเต็มที่เหมือนนกที่โตเต็มวัย ครั้งล่าสุดที่พบเห็นนกในครอกนี้ และยังคงอยู่กับแม่ในรังคือวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 คาดว่าลูกนกน่าจะออกจากรังในช่วงเวลานี้ หรือใช้เวลาพัฒนาตัวเองตั้งแต่ฟักเป็นตัวจนบินได้ประมาณ 28 วัน

หลังจากนั้นผู้เชี่ยวชาญก็สืบแม่ลูกนกครอกครั้งนี้ จนกระทั่งวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2550 หรือหลังจากที่คาดว่าลูกนกออกจากรังไปเผชิญโลกข้างนอก 21 วัน ก็ได้สังเกตเห็นแม่นกพิราบป่า ทำรังอยู่ที่เดิมพร้อมลูกที่ฟักออกมาเป็นตัว อายุประมาณ 1 วัน เท่านั้น ถ้าแม่นกพิราบป่า ตัวนี้ใช้เวลาฟักไข่ 20 วัน เท่ากันกับแม่นกในครอกที่ผ่านมา แสดงว่า แม่นกพิราบป่า ตัวนี้วางไข่ใบแรกราว ๆ วันที่ 25 หรือ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 หรือคาดเดาได้ว่า ทันทีที่ลูกนกในครอกที่แล้วออกจากรัง ก็มีแม่นกพิราบป่ามาใช้รังวางไข่ในทันใด !

25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 ลูกนกครอกใหม่ ฟักออกมาเป็นตัว ห่างจากครอกแรกที่ลูกนก ออกจากรัง ประมาณ 21 วัน

ภาพโดย สิทธิชัย ศรีวราฐานุกูล

ผู้เชี่ยวชาญไม่สามารถบอกได้ว่าแม่นกที่กำลัง ทำรังนี้ เป็นแม่นกตัวเดิมหรือไม่ เพราะนกพิราบป่า ทุกตัวก็หน้าตาเหมือน ๆ กันหมด มีความเป็นไปได้ 2 ทาง คือ ถ้าแม่นกที่กำลังทำรังอยู่ที่นี่ เป็นแม่นก ตัวเดิม แสดงว่าการสืบทอดเผ่าพันธุ์ของนกพิราบป่า มีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง ลูกนกออกจากรังได้เพียง วันเดียว แม่นกก็สามารถวางไข่ต่อได้เลยในวันถัดมา หรือถ้าเป็นแม่นกตัวใหม่ แสดงให้เห็นว่า นกพิราบป่า มีการใช้พื้นที่ทำรังได้อย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ สูงสุด โดยไม่ปล่อยให้รังว่างแม้แต่วันเดียว

หรือว่า นี่เป็นเคล็ดลับของนกพิราบป่า ที่สามารถรักษาเผ่าพันธุ์ตัวเองไม่ให้สูญพันธุ์ และเป็นเหตุให้ถูกมนุษย์ไล่ล่าในปัจจุบัน

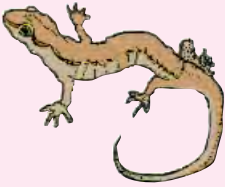
เอกสารอ้างอิง

Lekagul, B. and P. D. Round. 1991. A guide to the birds of Thailand. Saha Karn Bhaet Co., Ltd. Bangkok.

457 pp.

พบตุ๊กแกสีเทา (*Gekko smithii*) ที่เขานัน

ธัญญา จันทอาจ สัญชัย เมฆฉาย และสุทธิณี เหลลาแตว
พิพิธภัณฑธรรมชาติวิทยา
องค์การพิพิธภัณฑชาติวิทยาศาสตร์แห่งชาติ

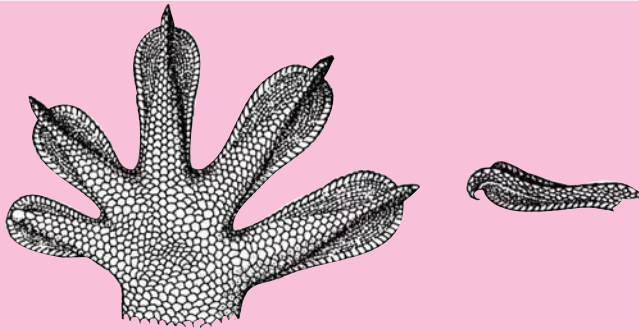
ตุ๊กแกสกุล *Gekko* ตั้งชื่อโดย Laurenti (1768) โดยใช้ ตุ๊กแกบ้าน (*Gekko verticillatus*) ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น *Gekko gecko* (Linnaeus, 1758) เป็นตัวอย่างต้นแบบ ลักษณะ ของตุ๊กแกสกุลนี้คือ "นิ้วตีนมีแผ่นพังผืดยึดเพียงบางส่วน หรือไม่มีเลย กระดุกปลายนิ้วของสีนิ้วด้านนอก เรียว แบนทางตั้ง มีกรงเล็บ และแตะกับส่วนที่แผ่แบน ออกมาทางด้านข้าง นิ้วด้านใน (นิ้วโป้ง) เจริญดีแต่ไม่มีกรงเล็บ เกิดคกลมล่ำตัวด้านบนมีขนาดเล็ก ไล่เลี่ยกัน หรือแทรกด้วยตุ่มที่มีขนาดใหญ่กว่า รูปร่างในแนวตั้ง ตัวผู้มีรูต่อมที่ด้านหลัง ทวารร่วมและใต้ต้นขา" (Smith, 1935)

ตุ๊กแกบ้าน (*G. gecko*)
ใช้เป็นตัวอย่างต้นแบบ
ของตุ๊กแกในสกุล *Gekko*

Kluge (1991) รายงานจำนวนชนิดของตุ๊กแกสกุลนี้ไว้ 25 ชนิด คือ *G. athymus*, *G. auriverrucosus*, *G. chinensis*, *G. gigante*, *G. hokouensis*, *G. japonicus*, *G. kikuchii*, *G. liboensis*, *G. mindorensis*, *G. palawanensis*, *G. palmatus*, *G. petricolus*, *G. porosus*, *G. romblon*, *G. scabridus*, *G. smithii*, *G. subpalmatus*, *G. swinhonis*, *G. taibaiensis*, *G. tawaensis*, *G. tuberculatus*, *G. verreauxii*, *G. vittatus* และ *G. yakuensis* รายงานครั้งล่าสุดพบอีก 4 ชนิด คือ *G. grossmanni* (Gunther, 1994), *G. ulikovskii* (Darevsky and Orlov, 1994), *G. scientiavventura* (Rostler et al., 2005) และ *G. erntkellri* (Rostler et al., 2006)

ตีนของตุ๊กแกบ้าน แสดงนิ้วตีนด้านบนและด้านข้าง (จาก Smith, 1935)

ตุ๊กแกสีเทา (*Gekko smithii* Gray, 1842) พบครั้งแรกที่เกาะปีนัง ผู้ตั้งชื่อบรรยายลักษณะไว้ว่า ลำตัวยาว เกล็ดที่ท้ายทอยเล็กกว่าเกล็ดที่ปลายปาก และแทรกด้วยตุ่มยอดแหลมที่มีขนาดใหญ่กว่า เกล็ดที่คอเล็ก เกล็ดที่หลังเล็ก ทุก ๆ 5-8 เกล็ดจะแทรกด้วยตุ่มเป็นแนวตามยาว หางแบนทรงราบ หน้าตัดขวางเป็นรูปไข่ เกล็ดด้านบนของหางมีขนาดเล็ก แต่ละปล้องมี 10-11 เกล็ด ในแนวตามยาว เกล็ดด้านล่าง ในแนวขวางมีขนาดใหญ่กว่าอยู่ระหว่างร่องยาวที่สมมาตรกัน ตัวผู้มีรูต่อมหน้าทวารร่วม 10-16 รู มีเขตการแพร่กระจายในหมู่เกาะอันดามัน คาบสมุทรมลายู ขึ้นมาถึงปัตตานี (เดิมรวม จ. นราธิวาสไว้ด้วย) และหมู่เกาะมลายู (Smith, 1935) ในประเทศไทย มีรายงานพบตุ๊กแกชนิดนี้ใน จ. นราธิวาส (Taylor, 1963) ในป่าฮาลา-บาลา (Chan-ard และคณะ, 2003) และป่าพุทီးแดง และใน จ. พังงา (Pauwels และคณะ, 2002)

ตุ๊กแกสีเทาที่พบในท้องที่ อ. สิชล จ. นครศรีธรรมราช บริเวณน้ำตกยอดน้ำ ไกลเคียงกับ
หอนานเรศ ระดับความสูงประมาณ 700 ม. เหนือระดับทะเลปานกลาง

ภาพโดย ธิญญา จันอาจ

ในการปฏิบัติงานตามโครงการศึกษาความหลากหลายของสัตว์เลื้อยคลานและสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก ในอุทยานแห่งชาติเขานัน จ. นครศรีธรรมราช ซึ่งสนับสนุนโดยโครงการ BRT ผู้ศึกษา (คณะผู้เขียน) ได้พบตุ๊กแกสีเทาในท้องที่ อ. สีชล จ. นครศรีธรรมราช ที่บริเวณน้ำตกยอดน้ำ ไกล่เคียงกับหอนานเรศ ระดับความสูงประมาณ 700 ม. เหนือระดับทะเลปานกลาง ที่โคนต้นไทรใหญ่ เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 เวลาประมาณ 22.00 น. ตุ๊กแกตัวนี้ลำตัวดำบนสีเทาอมน้ำตาล มีตุ่มสีขาวเรียงเป็นแถวตามขวาง 8 แถว เริ่มตั้งแต่ท้ายทอยไปถึงโคนหาง หางมีลายพาดเป็นปล้องเช่นเดียวกับขาหน้าและขาหลัง ท้องสีขาวอมเทา บนหัวมีลายเข้มรูปตัว Y พาดจากหน้าผากผ่านระหว่างตาทั้งสองข้างมาที่ปลายปาก ตาสีเขียว การพบครั้งนี้ถือเป็นการพบตุ๊กแกสีเทา ณ จุดเหนือที่สุดของทิวเขาหลวง และของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- Chan-ard, T., Y. Chuaynkern and S. Thong-aree. 2003. The Diversity of Herpetofauna in Hala-Bala Wildlife Sanctuary, Yala and Narathiwat Provinces. *BRT Research Report 2003*: 245-258.
- Darevsky, I. S. and N. L. Orlov. 1994. Eine bemerkenswerte neue, grosswuchige Art der Gattung *Gekko*: *Gekko urikovskii* sp. Nov. aus Zentralvietnam. *Salamandra, Frankfurt/ M.*, 30(1): 71-75.
- Gunther, R. 1994. Eine neue Art der Gattung *Gekko* (Reptilia, Squamata, Gekkonidae) aus dem Suden Vietnam. *Zoologischer Anzeiger., Jena*, 233 (1/2): 27-30.
- Kluge, A. G. 1991. Checklist of Gekkonid Lizards. Smithsonian Herpetological Information Service no. 85
- Pauwels, O.S.G., O. Laohawat, W. Naaktae, C. Puangjit, T. Wisutharom, C. Chimsuncharat and P. David. 2002. Reptile and Amphibian Diversity in Phang-Nga Province, Southern Thailand. *The Natural History Journal of Chulalongkorn University* . 2(1): 25-30.
- Rostler, H., C. D. Siler, R. F. Brown, A. D. Demegillo and M. Gaulke. 2006. *Gekko ernstkeileri* sp.n.- a new gekkonid lizard from Panay Island, Phillipines. *Salamandra*. 42(4): 197-211.
- Rostler, H., T. Ziegler, N. T. Vu, H. W. Hermann and W. Bohme. 2005. A new lizard of the Genus *Gekko Laurenti*, 1768 (Squamata: Sauria: Gekkonidae) from the Phong Nha-Ke Bang National Park, Quang Binh Province, Vietnam. *Bonner Zoologische Beitragee*, 53(1/2): 135-148.
- Smith, M. A. 1935. The Fauna of British India, including Ceylon and Burma. *Reptilia and Amphibia*. Vol.2- Sauria. London.
- Taylor, E. H. 1963. The Lizards of Thailand. *The University of Kansas Science Bulletin*. 44(14): 687-1077.

การสร้างรังอยู่ร่วมกันของ มดกระโดดเหลือง (*Odontomachus rixosus* Smith, 1857) และมดคัน (*Pheidole* spp.)

วิยะวัฒน์ ใจตรง และ ศศิธร หาลิน
พิพิธภัณฑธรรมชาติวิทยา
องค์การพิพิธภัณฑวิทยาศาสตร์แห่งชาติ

มดเป็นแมลงที่อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นสังคมขนาดใหญ่ประชากรในรัง มีจำนวนแตกต่างกัน ตั้งแต่ประมาณ 50 ตัว จนถึงมากกว่า 10,000 ตัว แล้วแต่ชนิด (Holldobler and Wilson, 1990; Gotwald, 1995) โดยปกติมดแต่ละชนิดสร้างรังเป็นอิสระไม่อยู่ร่วมกับมดชนิดอื่นและมีการแบ่งอาณาเขตกันแน่นอน แต่มีมดบางชนิดมักพบสร้างรังอยู่ร่วมกันตลอดเวลา มดที่ว่านี้ คือ มดกระโดดเหลืองและมดคัน

มดกระโดดเหลือง (*Odontomachus rixosus* Smith, 1857)

ภาพโดย วิยะวัฒน์ ใจตรง

จากการสำรวจมดทั่วประเทศของคณะผู้เขียน พบว่า มดกระโดดเหลืองมีการกระจายได้ทั่วทุกภาคของประเทศไทย มักสร้างรังอยู่ร่วมกับมดคัน 2 ชนิด คือ ถ้าไม่อยู่ร่วมกับมดคันกระโดด (*Pheidole inornata* Eguchi, 2001) ก็ต้องอยู่ร่วมกับมดคันหนานโจ (*P. tandjongensis* Forel, 1913) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Jaitrong and Ting-nga (2005) ที่ทำการศึกษาความหลากหลายชนิดของมดในสวนพฤกษศาสตร์ภาคใต้ (เขาช่อง) จ. ตรัง พบว่า มดกระโดดเหลืองและมดคันสร้างรังอยู่ด้วยกันในดินหรือในขอนไม้ผุ ไม่เพียงแต่ในประเทศไทยเท่านั้นที่พบมดทั้ง 2 ชนิดนี้สร้างรังอยู่ด้วยกัน ในเกาะบอร์เนียว ประเทศอินโดนีเซีย พบมดทั้งคู่นี้มีพฤติกรรมเช่นนี้เหมือนกัน (Eguchi, 2001)

ปัจจุบันยังไม่มีรายงานวิจัยที่แน่ชัดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของมดกระโดดเหลืองและมดคันทั้ง 2 ชนิด ว่าทำไมต้องสร้างรังอยู่ด้วยกัน แต่จากการสังเกตของคณะผู้เขียนพบมดทั้งคู่ได้ประโยชน์ร่วมกัน คือ มดกระโดดเหลืองซึ่งมีขนาดลำตัวที่ใหญ่กว่า มีกรามยาวและมีพิษร้ายแรงคอยป้องกันอันตรายให้แก่มดคัน ส่วนมดคันซึ่งมีขนาดเล็กกว่าจำนวนประชากรในรังมากกว่าคอยหาอาหารและทำความสะอาดรังให้แก่มดกระโดดเหลือง การอยู่ร่วมกันของมดกระโดดเหลืองและมดคันอาจมีการปล่อยสารเคมีหรือฟีโรโมนดึงดูดต่อกันและกันเช่นเดียวกับการปล่อยสารเคมีดึงดูดกันของมดสกุล *Cladomyrma* และไม้เถาสกุล *Sphenodesme* (วียะวัฒน์, 2550 อ้างตาม Fujiwara et al., 2004) ซึ่งจำเป็นต้องทำการศึกษาอย่างละเอียดต่อไป

การอยู่ร่วมกันระหว่างมดกระโดดเหลือง (ตัวใหญ่) และมดคัน (ตัวเล็ก)
ภาพโดย วียะวัฒน์ ใจตรง

เอกสารอ้างอิง

- วียะวัฒน์ ใจตรง. 2550. ความสัมพันธ์ระหว่างมดสกุล *Cladomyrma* และพืชสกุล *Sphenodesme*.
หมายเหตุนิเวศวิทยา: บันทึกธรรมชาติหลากหลายผ่านฟ้า. 1(1): 16.
- Eguchi, K. 2001. A revision of the Bornean species of the ant genus *Pheidole* (Insecta: Hymenoptera: Formicidae: Myrmicinae). *TROPICS Momograph series 2*: 1-154.
- Gotwald, W. R. Jr. 1995. *Army Ant: The Biology of Social Predation*. Cornell University Press. 302 pp.
- Holldobler, B. and E. O. Wilson. 1990. *The Ant*. Harvard University Press. 732 pp.
- Jaitrong, W. and T. Ting-nga. 2005. Ant fauna of Peninsular Botanical Garden (Khao Chong), Trang Province, Southern Thailand (Hymenoptera: Formicidae). *The Thailand Natural History Museum Journal*. 1(2): 137-147.

แหล่งอนุรักษ์พันธุกรรม “จันทน์หอม” ที่เขาฉกรรจ์

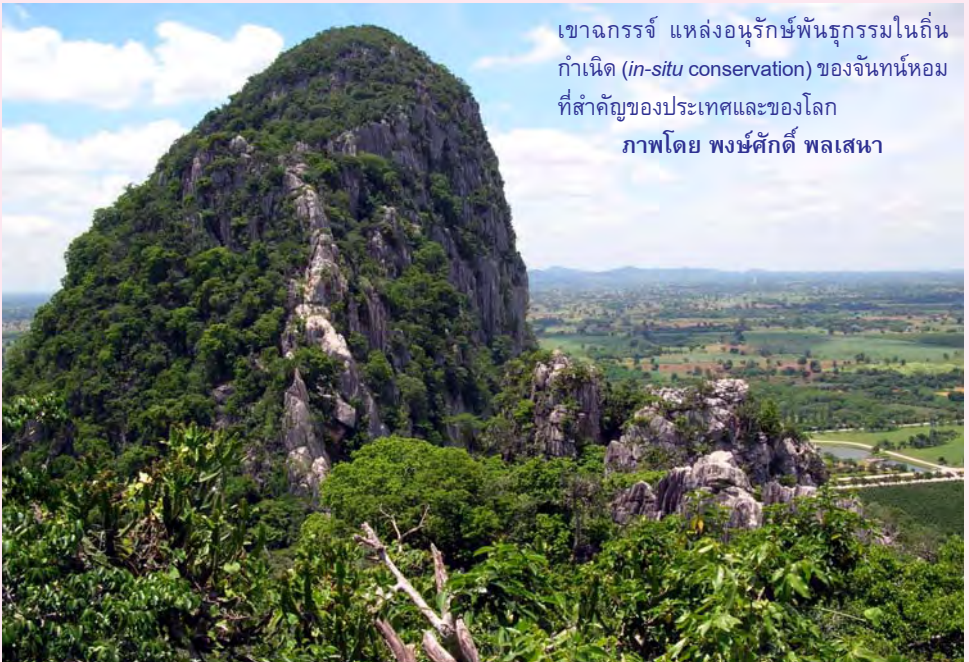
พงษ์ศักดิ์ พลเสนา

สวนพฤกษศาสตร์ภาคตะวันออก (เขานินช้อน)

สำนักงานหอพรรณไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

จันทน์หอม *Mansonia gagei* J.R.Drumm. ex Prain วงศ์ Sterculiaceae มีชื่อพื้นเมืองหลายชื่อ เช่น จันทน์ จันทน์พม่า จันทน์ขาว และจันทน์ชะมด พบเฉพาะบนเขาหินปูน (Phengkhai, 2001) จัดเป็นพืชหายาก (rare species) (ธวัชชัย, 2543) และเป็นพันธุ์ไม้มงคลพระราชทานประจำจังหวัดนครปฐม (กรมป่าไม้, 2537)

สมัยก่อนนิยมใช้ทำดอกไม้จันทน์ เนื่องจากเนื้อไม้มีกลิ่นหอม ปัจจุบันเป็นพืชหายาก ดังนั้นดอกไม้จันทน์ที่ทำจากจันทน์หอมนิยมใช้เฉพาะในพระราชพิธีพระบรมศพหรือพระศพ ส่วนดอกไม้จันทน์ที่ใช้ในงานศพทั่วไป มักทำจากไม้สัตบรรณหรือไม้โมกมัน ก่อนจันทน์ที่ใช้สำเร็จโทษพระรัฐธำนิราชกุมาร กษัตริย์กรุงศรีอยุธยา ซึ่งขึ้นครองราชย์ ขณะมีพระชนมายุเพียง ๕ พรรษา และสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ก็เป็นไม้จันทน์ชนิดนี้

เขาฉกรรจ์ แหล่งอนุรักษ์พันธุกรรมในถิ่นกำเนิด (*in-situ* conservation) ของจันทน์หอมที่สำคัญของประเทศและของโลก

ภาพโดย พงษ์ศักดิ์ พลเสนา

ในทางสมุนไพร เนื้อไม้และแก่น ใช้ขับลมในลำไส้ แก้กูกเสียด แน่นเฟ้อ แก้วปวดท้อง แก้กิด แก้กธาตุพิการ ขับระดู และบำรุงหัวใจ ใบ บำรุงประสาท แก้วปวดตับ ดีพิการ แก้กิด และขับโลหิตระดู นอกจากนี้ยังนิยมนำเนื้อไม้มาแกะสลักหรือกลึงเป็นตลับเครื่องแป้ง พัด พระพุทธรูป หรืองานศิลปะชิ้นสูง

ลักษณะช่อดอกจันทน์หอม
ภาพโดย พงษ์ศักดิ์ พลเสนา

จากการสำรวจของคณะผู้วิจัยโครงการความหลากหลายของพรรณไม้เขาหินปูน ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไทย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากโครงการ BRT พบจันทน์หอมที่เขาดงกรรจ เขาเลื่อม เขาตาง็อก และเขาชะอางค์โอน โดยเฉพาะบริเวณ เขาดงกรรจ จ. สระแก้ว เป็นแหล่งที่พบจันทน์หอมขึ้นหนาแน่นกว่าพื้นที่อื่นเท่าที่เคยสำรวจมาก่อน ซึ่งพบทั้งไม้โตเต็มวัย ไม้หนุ่ม และกล้าไม้ ขึ้นตามซอกหินบนเขา และบริเวณดินลึกเชิงเขา มีต้นโตขนาดเส้นรอบวง 150-180 ซม. กระจายอยู่ทั่วไป แม้ว่าเขาดงกรรจจะเป็นเขาหินปูนขนาดเล็ก มีพื้นที่ประมาณ 400 ไร่ ล้อมรอบด้วยวัด ชุมชน และสถานที่ราชการ แต่จันทน์หอมก็ไม่ได้ถูกลักลอบตัดฟัน หรือขุดไปขายแต่อย่างใด เขาดงกรรจจึงเป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุกรรม ในถิ่นกำเนิดของจันทน์หอมที่สำคัญของประเทศและของโลก

ลักษณะผลจันทน์หอม
ภาพโดย พงษ์ศักดิ์ พลเสนา

ลักษณะใบจันทน์หอม
ภาพโดย พงษ์ศักดิ์ พลเสนา

จันทน์หอมขยายพันธุ์ได้หลายวิธี แต่วิธีที่ง่าย สะดวก และเหมาะสมกับพื้นที่มากที่สุดคือ เพาะเมล็ด ถ้านำกล้าไม้ที่เพาะได้ไปปลูกในพื้นที่เขาหินปูนแห่งอื่น ๆ ให้ประชากรของจันทน์หอมในธรรมชาติเพิ่มขึ้น จะช่วยลดความเสี่ยงที่จันทน์หอมจะสูญพันธุ์ และยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ด้านต่าง ๆ ได้ในอนาคต เช่น ใช้เป็นพืชสมุนไพรและใช้ในพระราชพิธีพระบรมศพหรือพระศพ นอกจากนี้ หากส่งเสริมให้เกษตรกรที่อาศัยอยู่รอบ ๆ เขาหินปูนปลูกเพื่อนำเนื้อไม้มาแกะสลักหรือกลึงออกจำหน่าย น่าจะเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

ต้นจันทน์หอมขนาดใหญ่ที่พบบริเวณ
เขาฉกรรจ์ จ. สระแก้ว
ภาพโดย พงษ์ศักดิ์ พลเสนา

เอกสารอ้างอิง

กรมป่าไม้. 2537. พันธุ์ไม้มงคลพระราชทานประจำจังหวัด. กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.

ธวัชชัย สันติสุข. 2543. พืชถิ่นเดียวและพืชหายากของประเทศไทย. สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, กรุงเทพฯ.

Phengklae, C. 2001. *Mansonia*, pp. 588-591. In T.Santisuk and K.Larsen, eds. *Flora of Thailand*. Vol.7(3). The Forest Herbarium, Royal Forest Department, Bangkok.

ปาล์ม ถิ่นเดียวในเมืองไทย

ปิยะ เฉลิมกลิ่น พัทรินทร์ เก่งกาจ จิรพันธ์ ศรีทองกุล และ อนันต์ พิริยะภัทรกิจ

ฝ่ายเทคโนโลยีการเกษตร

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.)

คำว่า ปาล์ม (palm) หรือ หมาก หมายถึง พืชใบเลี้ยงเดี่ยวที่อยู่ในวงศ์ปาล์ม (Family Palmae หรือ Arecaceae) ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่ในเขตร้อน ทั่วทั้งโลกมีปาล์มอยู่ประมาณ 3,800 ชนิด เฉพาะในประเทศไทยมีปาล์มพื้นเมืองขึ้นกระจายอยู่ 161 ชนิด (ปิยะ, 2540.)

พืชถิ่นเดียว (endemic) เป็นพืชที่มีขึ้นอยู่เฉพาะในประเทศใดประเทศหนึ่ง ถ้ามีอยู่เฉพาะในประเทศไทย ก็เรียกว่า พืชถิ่นเดียวของไทย (endemic to Thailand) จึงมีขึ้นอยู่เฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น ไม่มีขึ้นอยู่ในที่อื่นของประเทศอื่นอีกเลย จึงนับว่ามีความจำเป็นที่จะต้องอนุรักษ์พันธุกรรมของพืช เหล่านี้เอาไว้ให้ได้ เพราะถ้าพืชถิ่นเดียวของไทยตายไป หรือสูญพันธุ์ไปจากประเทศไทย ก็เรียกได้ว่าสูญพันธุ์ไปจากโลกนี้ด้วย ในหลักการแห่งความเป็นจริงก็คือ หากพืชใดตายไปหรือสูญพันธุ์ไปแล้ว ยังไม่มีวิธีการใดที่จะเรียกให้กลับคืนให้ฟื้นกลับมามีชีวิตได้อีก เรียกว่า “สูญแล้ว สูญเลย” (Once they' re gone, they' re gone forever) ดังนั้น หลักการอนุรักษ์พรรณไม้ จึงต้องหาทางช่วยกันอนุรักษ์ ให้พรรณไม้ให้มีชีวิตอยู่รอดต่อไป มิให้สูญพันธุ์ (ปิยะ และคณะ, 2547)

สำหรับปาล์มถิ่นเดียวของไทย ก็เช่นเดียวกัน คือเป็นปาล์มที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น นับเป็นทรัพยากรธรรมชาติ เป็นมรดก เป็นความภาคภูมิใจของคนไทยทุกคน ที่คนชาติอื่นๆ ไม่มีปาล์มเหล่านี้ แต่ในเวลาเดียวกันก็ต้องเป็นความรับผิดชอบของคนไทยร่วมกัน ที่จะต้องร่วมมือกันอนุรักษ์ ปกป้องรักษาให้ปาล์มเหล่านี้ให้มีชีวิตยืนยาวอยู่ต่อไป ไม่สูญพันธุ์

เขาหินปูนอันสูงชันในอุทยานแห่งชาติ
เขาสก จ. สุราษฎร์ธานี เป็นแหล่งที่
พบหมากพระราหู ปาล์มถิ่นเดียวอีก
ชนิดหนึ่งของไทย

ภาพโดย สุรชิต แวงโสธรณ์

จากการจัดทำบัญชีรายชื่อปาล์มที่มีอยู่ในประเทศไทย และตีพิมพ์ในรายงาน *Thai Forest Bulletin* ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ในปี พ.ศ. 2547 (Dransfield et al., 2004) รายงานว่า มีปาล์มถิ่นเดียวของไทยอยู่ถึง 13 ชนิด ได้แก่ หมากตอก *Iguanura divergens* Hodel หมากตอกเขาสก *I. tenuis* Hodel หมากตอกกลาง *I. thalagensis* C.K.Lim พระยากลาง *Kerriodoxa elegans* J.Dransf. กะพ้อสี่สิบ *Licuala distans* Ridl. กะพ้อเขาจันทร์ *L. poonsakii* Hodel หมากพระราหู *Maxburretia furtadoana* J.Dransf. หมากเขา *Pinanga badia* Hodel หมากงาช้างดำ *P. fractiflexa* Hodel หมากวิวัฒนา *P. watanaiana* C.K.Lim ระกำเขา *Salacca stolonifera* Hodel ค้อดอย *Trachycarpus oreophilus* Gibbons & Spanner และ เต่าร้างแดง *Wallichia marianneae* Hodel

ปาล์มถิ่นเดียวในเมืองไทยบางชนิดที่น่าสนใจ

พระยากลาง หรือบางคนเรียกว่า ปาล์มเจ้าเมืองถลาง คนท้องถิ่นเรียกกันว่า ซิงหลังขาว หรือทั้งหลังขาว *Kerriodoxa elegans* J.Dransf. มีรายงานการค้นพบในปี พ.ศ. 2526 เป็นปาล์มที่พบขึ้นอยู่เฉพาะในพื้นที่สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาพระแทว จ. ภูเก็ต และอุทยานแห่งชาติเขาสก จ. สุราษฎร์ธานี ขึ้นอยู่ในป่าดิบชื้นที่ระดับความสูง 100-400 ม. เป็นปาล์มที่มีลำต้นเดี่ยว สูงได้ถึง 5 ม. ลำต้นขนาด 20 ซม. มีทางใบอยู่บนต้น 20-30 ก้าน ใบรูปพัดแผ่กาง ขนาด 1.5-2 ม. ขอบใบจักเว้าลึกครึ่งตัวใบ ความสวยงามอยู่ตรงที่มีก้านใบสีดำเรียวยาว 1-2 ม. ซึ่งจะมีสีดำกับด้านล่างของใบที่มีสีขาวนวลคลุมอยู่อย่างโดดเด่น

ปาล์มเจ้าเมืองถลาง
K. elegans J.Dransf.
ภาพโดย ปิยะ เฉลิมกลิ่น

กะพ้อลีลิบ *Licuala distans* Ridl. มีรายงานการค้นพบในปี พ.ศ. 2463

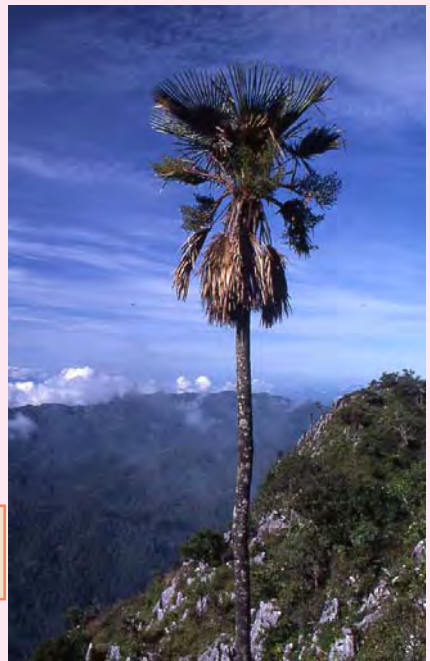
เป็นปาล์มที่ขึ้นอยู่บนภูเขาในป่าดิบชื้นในภาคใต้ตอนกลางเฉพาะใน จ. ระนอง จ. สุราษฎร์ธานี และ จ. พังงา ที่ระดับความสูง 300-500 ม. เป็นปาล์มต้นเดี่ยว ลำต้นขนาด 5-7 ซม. สูงได้ถึง 7 ม. มีทางใบอยู่บนต้น 12-15 ก้าน ก้านใบยาว 2-2.5 ม. ตามขอบก้านใบมีหนามแข็งห่าง ๆ แผ่นใบกลมแผ่กว้าง 1.2-1.5 ม. ความสวยงามอยู่ที่แผ่นใบจักเว้าเป็นใบย่อยเล็กถึงกลางใบ มีใบย่อย 30-35 ใบ ปลายใบย่อยห้อยลู่ลงและเป็นจักเว้าตื้น

กะพ้อลีลิบ *L. distans* Ridl.
ภาพโดย ปิยะ เฉลิมกลิ่น

ค้อดอย *Trachycarpus oreophilus*

Gibbon & Spanner มีรายงานการค้นพบในปี พ.ศ. 2540 เป็นปาล์มที่ขึ้นอยู่บนเขาหินปูน บนยอดดอยหลวงเชียงดาว จ. เชียงใหม่ ที่ระดับความสูง 1,600-2,000 ม. เป็นปาล์มต้นเดี่ยว ลำต้นขนาด 10-20 ซม. สูงได้ถึง 12 ม. มีทางใบอยู่บนต้น 15-20 ก้าน ใบรูปพัด ก้านใบยาว 50-80 ซม. แผ่นใบกว้าง 1 ม. จักเว้าลึกเกือบถึงกลางใบ ทางใบแห้ง ติดแน่น กับลำต้น

ค้อดอย *T. oreophilus* Gibbon & Spanner
ภาพโดย ปิยะ เฉลิมกลิ่น

หมากพระราหู *Maxburretia furtadoana* J.Dransf. มีรายงานการค้นพบในปี พ.ศ. 2521 เป็นปาล์มที่มีขึ้นอยู่เฉพาะบนเขาพระราหู ซึ่งเป็นเขาหินปูนใน จ. สุราษฎร์ธานี ที่ระดับความสูง 400-800 ม. เป็นปาล์มกึ่งอากาศและไม่ต้องการดินปลูกที่แฉะ ลำต้นแตกหน่อได้ 3-5 ต้น ลำต้นขนาด 5 ซม. สูงได้ถึง 4 ม. มีรูกหุ้มลำต้นเป็นหนามแข็งสานกัน แผ่นรูกหลุดออกเมื่อลำต้นสูงมากขึ้น ใบรูปพัด แผ่นใบกว้าง 80 ซม. จักเว้าลึกมากกว่าครึ่งตัวใบ ก้านใบเรียวยาว 50 ซม.

หมากพระราหู *M. furtadoana* J.Dransf.

ภาพโดย ปิยะ เฉลิมกลิ่น

การร่วมมือกันปกป้องรักษาต้นไม้ที่มีอยู่ในถิ่นกำเนิดให้มีชีวิตอยู่รอด นับเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์พรรณไม้ หากได้มีการร่วมมือกันขยายพันธุ์ให้มีจำนวนต้นมากขึ้น แล้วมีการนำไปปลูก นำไปใช้ประโยชน์กันให้แพร่หลายขึ้น ก็จะเป็นการอนุรักษ์ได้อย่างครบวงจร ที่เรียกว่าการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ผู้ใดที่มีวิธีการใช้ประโยชน์ที่แตกต่างหลากหลายออกไป แล้วนำออกเผยแพร่ ก็เท่ากับได้ช่วยจรรโลงให้มีการอนุรักษ์อย่างยั่งยืนได้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ปิยะ เฉลิมกลิ่น. 2540. ไม้ประดับในวงศ์ปาล์ม. เอกสารประกอบการบรรยายสำหรับนิสิตในภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรมศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปิยะ เฉลิมกลิ่น พัชรินทร์ เก่งกาจ และ อนันต์ พิริยะภัทรกิจ. 2549. ปาล์มถิ่นไทย. พิมพ์นิตการพิมพ์. กรุงเทพฯ. 140 หน้า.

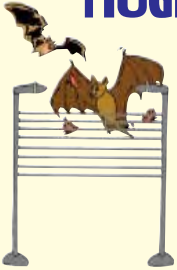
Dransfield, J., A.S. Barford and R. Pongsattayapipat. 2004. A Preliminary Checklist to Thai Plants. *Thai Forest Bulletin. (Bot.)* 32: 32-72.

เทคนิคธรรมชาติ

กบดักแบบสลิงขึงแนวตั้ง Harp Trap

วิธีจับค้างคาวอย่างมีประสิทธิภาพ (1)

เชียรศิริ มูลจันทร์

ฝ่ายสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยาและพลังงาน
สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

นับตั้งแต่ครั้งแรกที่ประเทศไทยได้มีการรวบรวมรายชื่อสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมของไทยมาจนถึงปัจจุบัน พบว่า กลุ่มสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่มีจำนวนมากที่สุดคือ กลุ่มค้างคาว ซึ่งมีมากถึง 120 ชนิด ของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทั้งหมดที่พบในประเทศไทย 302 ชนิด หรือประมาณร้อยละ 40 ค้างคาวในประเทศไทยสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ ค้างคาวกินผลไม้และค้างคาวกินแมลง โดยที่ค้างคาวกินผลไม้จะใช้สายตาและกลิ่นในการหาอาหาร ส่วนค้างคาวกินแมลงจะใช้ระบบโซนาร์ (echolocation) ในการเสาะหาแมลงและจับกินเป็นอาหาร

ในการสำรวจและศึกษาวิจัยชนิดค้างคาว ส่วนใหญ่จำเป็นต้องจับตัวมาเพื่อถ่ายภาพและวัดขนาดสัดส่วนต่างๆ ของร่างกาย เพื่อที่จะใช้เป็นข้อมูลจำแนกชนิด การจับค้างคาวจะต้องมีความระมัดระวังเพื่อไม่ให้ค้างคาวได้รับบาดเจ็บ วิธีการจับค้างคาวมาศึกษาวิจัยนั้นวิธีที่นิยมใช้กันก็คือ การใช้ตาข่ายขึงดักจับค้างคาว ใช้สวิงตวัดจับในถ้ำ และใช้ Harp trap ดักจับบริเวณปากถ้ำ

จากประสบการณ์การสำรวจหาค้างคาวหน้ายักษ์จุมูกปุม (*Hipposideros halophyllus*) สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมประจำถิ่นของไทย โดยฝ่ายสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยาและพลังงาน สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) ได้ทำการสำรวจบริเวณ

ค้างคาวหน้ายักษ์จุมูกปุม (*H. halophyllus*) สัตว์ประจำถิ่น
ของไทย ที่ไม่เคยดักจับได้โดยใช้ตาข่าย

ภาพโดย สุรชิต แวงโสธรณ์

แหล่งตัวอย่างอ้างอิง (type locality) และพื้นที่ที่เคยมีรายงานการพบค้างคาวชนิดนี้มาก่อนในอดีต ใช้วิธีการดักจับโดยใช้ตาข่ายในเวลากลางคืนและใช้สวิงจับในถ้ำในเวลากลางวัน พบว่าการใช้ตาข่ายดักจับค้างคาวในทุกพื้นที่ที่เคยมีรายงานว่า พบค้างคาวหน้ายักษ์จุมพุ่มนั้น ไม่สามารถดักจับค้างคาวชนิดนี้ได้เลย ซึ่งทำให้คณะสำรวจเกิดความสงสัยเป็นอย่างมาก

ทางคณะผู้วิจัยจึงคิดว่า อาจเป็นเพราะไม่ทราบเวลาในการเริ่มออกหากิน จึงได้ทดลองวางตาข่ายดักจับ บริเวณปากถ้ำที่ทราบแน่ชัดแล้วว่า มีค้างคาวหน้ายักษ์จุมพุ่ม อาศัยอยู่ภายใน จากการเฝ้ารอตั้งแต่พลบค่ำหรือประมาณ 18.30 น. ซึ่งเป็นเวลาปกติที่ค้างคาวชนิดอื่น ๆ ออกหากิน จนถึง 22.00 น. ก็ไม่พบค้างคาวหน้ายักษ์จุมพุ่มบินมาติดตาข่าย ยิ่งทำให้เกิดความสงสัยเพิ่มขึ้นไปอีก

ความล้มเหลวจากการใช้ตาข่ายในการดักจับค้างคาวหน้ายักษ์จุมพุ่ม (*H. halophyllus*) จึงต้องหาวิธีการอื่นที่มีประสิทธิภาพสูงกว่า
ภาพโดย สิทธิชัย ศรารุธานกุล

การที่ไม่สามารถใช้ตาข่ายดักจับค้างคาวหน้ายักษ์จุมพุ่มได้ จะทำให้การศึกษาทางด้านชีววิทยาและนิเวศวิทยาของค้างคาวชนิดนี้เป็นไปไม่ได้เลย การใช้สวิงจับในถ้ำก็เป็นการรบกวนค้างคาวมากเกินไป ทำให้ค้างคาวบาดเจ็บ และจับค้างคาวได้น้อยมาก ดังนั้น คุณสุรชิต แวงโสธรณ์ นักวิจัยจากฝ่ายสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยาและพลังงาน วว. จึงได้สืบค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และพบว่ากับดักแบบสลิงขึงแนวตั้ง (harp trap) ประสิทธิภาพในการดักจับจะสูงกว่าใช้ตาข่ายดักจับค้างคาว (Nicholas *et al.*, 2004) แต่มีราคาแพงระยับ...

กับดักแบบสลิงขึงแนวตั้ง หรือ harp trap จึงน่าจะเป็นคำตอบที่ดีที่สุดตามที่นักวิจัยทางด้านค้างคาวทั่วโลกนิยมใช้กัน อย่างไรก็ตามกับดักแบบสลิงขึงแนวตั้งที่มีจำหน่ายในต่างประเทศ และที่รับจ้างผลิตในประเทศไทยนั้น มักมีขนาดที่ตายตัว และไม่เหมาะต่อการดักค้างคาวทั้งภายในและภายนอกถ้ำ ซึ่งขนาดของถ้ำบริเวณเขาสมอคอนแตกต่างกันทั้งขนาดและรูปร่าง ดังนั้นกับดักแบบสลิงขึงแนวตั้ง จะต้องมีความสมบัติที่สำคัญคือ **“ต้องสามารถยืดหดได้ในทุกมิติ และที่สำคัญต้องมีราคาถูก”**

ดอลันน์ ลำเนา-พนาจร

ย้อนรอยห้วยขาแข้ง

...โดย มะฟ้า

วันจันทร์ปิดเล่มนะ เสียงบังคับแกมขอร้องดังข้ามห้องมาดัง ๆ เพราะน้องคนนั้นส่งเรื่องแล้ว อ้อ ! ที่แท้ที่มีเวลาเหลือก็เพราะร่วมใบบุญน้องนี่เอง เป็นคนสุดท้ายในฉบับอีกครั้งที่ส่งเรื่องล่าช้า อาทิตย์ก่อนฟังถลึงตาใส่ห้อง เฮ้ยเองอย่าฟังส่งนะ พี่ยังไม่เสร็จจริง ๆ ยังไม่เริ่มเลย น้องพยักหน้ายิ้มฟันขาวดูไม่ออกว่าน้องจะเอาอย่างไร แต่อย่างไรก็ตาม ลำดับการส่งเรื่องก็ยังเป็นคนสุดท้าย ได้ตำแหน่งที่โหล่สามเล่มซ้อน (เคยอ่านไหมหนายที่โหล่) ฉบับนี้แจ๊งกับคนอ่านตรงนี้เลยนะคริบบว่า ไม่มีเรื่องนกในรายทางอย่างเล่มก่อน ๆ ก็เรื่องราวของนกที่มันมีมากกว่าว่าเจอที่ไหน สวยอย่างไร แต่การแปลชื่อวิทยาศาสตร์และเรื่องนารู้อื่น ต้องใช้เวลาและตำราอ่านมาก...ช่วงนี้หัวทวงไม่ว่างวันเลย ต้องขออนุญาตวันไว้หนึ่งฉบับคริบบ

เย็นวันศุกร์ วันสุดท้ายของเดือนสิงหาคม เตรียมตัวอย่างดีว่าเช้าวันเสาร์จะใส่บาตรแล้วใส่เกียร์ห้า ปั่นต้นฉบับให้เสร็จภายในสองชั่วโมง เพราะมีงานรอต่อคิวที่จะต้องส่งอีก สามเรื่อง รายงานความก้าวหน้า และอีกสามชุดข้อเสนอโครงการ (รายการงานดูแล้วน่ารำจจริง ๆ แต่ก็ยังจนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย แถมเคพี่ไอยังอนาจ ฮ่าฮ่า) แต่กลายเป็นว่าเช้าวันเสาร์ ต้องตื่นตั้งแต่ตีห้าครึ่งเข้าห้วยขาแข้งเป็นเพื่อนกัลยาณมิตรที่ผูกกรรมกันมาแต่ปางบรรพ์ วันนี้ดูท่าจะไม่ได้ใส่บาตรให้ **“พี่สิบ”** (นาคะเสถียร) เนื่องในวันครบรอบการเสียชีวิตแล้ว

รูปปั้นของ “สิบ นาคะเสถียร” ตั้งโดดเด่นอยู่บริเวณ
ที่ทำการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง

ภาพโดย ศรารุฑ ชาวคำเขต

Copyright: Sarawut 2007

ใช้แล้วครบวันนี้ผมตั้งใจจะส่งความ
 ปรรณนาดีให้แก่ **“พี่สับ”** ผู้ที่เป็นทั้งอาจารย์
 รุ่นพี่ และคนที่ได้มีชีวิต เจาะเจอเกื้อกูลกัน
 ในป่าผ่านการใส่บาตร ระหว่างทางมอง
 ไม่เห็นหนทางว่า เราจะได้ใส่บาตรพระ
 ยังไงได้ ก็บน มอเตอร์เวย์และถนนทางหลวง
 หมายเลขหนึ่ง คงยากที่ได้เห็นพระเดิน
 บิณฑบาต ไม่ได้เราต้องทำ ! ไม่อย่างนั้น
 ชาตินี้ไม่มีได้ทำ เลยล้นปากแก่มหามิตร
 แวะซื้อผลไม้ทำบุญ ถวายสังฆทานให้แก่คน
 ที่เคารพรัก และคนที่เคยหวังดีแก่กันเถอะนะ

credit: Sarawut 2007

กระทิง (*Bos guarus*)
 ภาพโดย สรวุฑ ชาวคำเขต

ผมไม่รู้จัก **“พี่สับ”** มากน้อยไปกว่าใคร ๆ ในรุ่นราวคราวเดียวกันหรอกครับ แต่ผมว่า
“พี่สับ” คนนี้เองที่ได้เป็นคนเปิดประตูป่าเชื่อเชิญให้เด็กหนุ่มสาวหลายคน เข้าสู่วิถีที่บากบั่น
 หมายมาด และทุ่มเท (วิญญานไพรมีจริง อย่าพึ่งสยอง ! พบได้ในดวงตาของหลาย ๆ
 คนหากคุณเคย เคย ได้สบตากับเขาเหล่านั้น หรือแม้สบตากับผม) ที่ผมทำบุญให้ **“พี่สับ”**
 มันก็เป็นเหตุผลเดียวกันกับที่ผมทำบุญให้กับคนที่ผมรักและเคารพนั่นแหละ

ในจังหวะของรถแล่นด้วยความเร็วร็อยกว่า ๆ ต้นไม้ บ้านเรือนระหว่างทาง
 ถูกความเร็วของรถดองมันทิ้งไว้ข้างหลัง เรื่องในป่าผุดขึ้นมาในความคิดย้อนให้เห็นจากตอน
 ของชีวิตในห้วยขาแข้ง ห้วยขาแข้งผืนป่าที่เหมือนอาณาจักรศักดิ์สิทธิ์ เป็นเมกกะของ
 พวกเราเหล่านักเรียนสัตว์ป่า เหมือนว่าหากยังไม่ได้เข้าห้วยขาแข้งแล้วละก็ เหมือนยังไม่ได้
 ปฏิสนธิในครรภ์มารดาของโลกนั่นเลย (อันนี้ผมเวอร์ ของผมเอง)

ห้วยขาแข้งฉากแรกของผมเริ่มที่หน่วยพิทักษ์ป่าไซเบอร์เพื่อฝึกงานงานรายวิชา 'ปักษี'
 ทริปเดินทางตะลุยดูนกของเด็กสัตว์ป่า กับอาจารย์ **“โอภาส”** (ขอบเขตต์) ปัจจุบันได้ลวงลับ
 ไปแล้ว เป้าหมาย คือ ชนิดนกในหน่วยพิทักษ์ป่าของ **“พี่เสือ”** พงศ์กร (ปัตตพงศ์) ซึ่งก็ได้
 ลวงลับไป แล้วเช่นกัน **“พี่เสือ”** เป็นจ้าวแห่งการล้างอดีตภาพ ที่ถ่ายทอดภาพสัตว์อย่างทรงพลัง
 ที่สุด ในยุคที่ปราศจากกล้องอัตโนมัติ นำเสียดายที่ทั้งสองท่านได้ลาวงการไปก่อนเวลาอันควร
 ตามเหตุของสังขารและพยาธิภัย จากนั้นวงชีวิตของผมนักก็เวียนอยู่ในห้วยขาแข้งตามเหตุปัจจัย
 เหมือนที่ว่ากันว่า หากเราไต่ย่ำรอยเท้าของเราไปในที่ใด และหากว่าเราเคยได้ผูกพันกับที่ที่นั้น

รอยเท้าของเราจากพาเราหมุนเวียนกลับไปไปที่นั่นอีก ผมเลยได้เข้าห้วยขาแข้งเรื่อยมา (สงสัยจะเคยเป็นกะเหยิงในห้วยขาแข้ง)

ผ่านพิธีกรรมทางศาสนาและแน่ใจได้แล้วว่าอย่างน้อยวันนี้ คนที่อยู่อีกฝั่งในโลกวิญญาณ จะได้รับ ลองกอง ลำไย มังคุดที่ส่งให้แล้ว ก็ขึ้นรถนีกอะไรไปเรื่อยเปื่อย ก็ถึง “ลานสัก” แวะเติมน้ำมันและซื้อของฝากให้คนเฝ้าป่า เหมือนทุกครั้งที่ไม่มีอะไรดูมีไมตรีเท่าสุราไทย ระหว่างทางจึงนึกได้อย่างจริงจังว่า วันนี้มีการจัดพิธีรำลึกถึง **“พีสีบ”** ในห้วยขาแข้งนี่นา เพราะเจอปรากฏการณ์ของกองทัพกลุ่มคนที่มุ่งหน้าเข้าห้วยขาแข้ง ทั้งซัดตาและฆ่าขั้น เช่น กลุ่มเด็กกรวย ขั้บรถจี๊ปเปิดประตูที่นำเอ็นดูมาก ๆ (ย้ำ ว่านำเอ็นดู) นี้เลย ! เด็กสาวหน้าแจ่มหมกคน ในชุดสุดแอ๊บแบ๊ว (หน้า ๆ จะนีกออกไหมนี่ เอ้า เออจี้ แนวทางเกงสัน ปากแดง กระเป๋าคิกขู) คงแบบว่าน้องชวนกันขึ้นรถไฟฟ้าไปงาน **“ห้าสีบ”** ในเมืองแล้วแทนที่มันจะไปสถานีสยาม มันดันทะลุมิติมาลง “ลานสัก” อะ

น้องเลยยืนเก้ ๆ กัง ๆ ทุลุกทุเลนถนน อย่างไม่รู้ก็ตาม แม้ว่าน้องจะตกบทเรียนบทแรกของการโบกรถ คือโบกตรงทางแยกถนนอย่างจ่อ ๆ ชนิดที่เกะว่า ไม่ว่ารถมันจะมาเส้นไหน ข้าจะได้โบกทุกคันเลย ใครเคยใช้ถนน “ลานสัก” ถนนใหญ่ไปห้วยฯ กับจุดเลี้ยวเข้าออกตลาดหนะ ! ตรงนั้นเลยที่น้องยืนโบกรถกัน แต่น้องก็น่ารักจิงเราต้องให้อภัย แหมคนเรามันจะโบกเป็นมาตั้งแต่เกิดเลยอะ ยิงทำโบกรถของน้องนะ โอ้ว จอจจ ทำอย่างนี้เลย **กำมือยกหัวแม่โป้ง โบกขึ้นลงแบบวัยรุ่นอเมริกันเลย** ฮ่าฮ่า มีนา ไม่มีใครจอตรับสักคน

ชาวบ้านแถวนั้นคงงงจริง ๆ ว่าอีสาวหมูนี้อินทำหยัง อย่างหมั่นไส้ในความน่ารัก เราเลยจอตรถบจุดที่เสียวที่สุดบนท้องถนน และโบกมือเสียว ๆ ของเราให้น้องรีบ ๆ ขึ้นรถ โชคดีที่ “ลานสัก” การจราจรไม่หนาแน่นเหมือนแยกรัชดาฯ ไม่งั้นโดนประณาม

บนถนนที่มุ่งสู่ห้วยขาแข้งก็ให้เห็นแก๊งค์เด็กแว้น (ศัพท์คำนี้ฟังได้มาจากผู้ตรวจประเมินตอนไปตรวจบริษัททัวร์ที่นครศรีฯ) ราวี่สีบคน ยี่สีบคัน กับกитарี่โจ้ว เป็นห่วงว่า มันจะได้เข้างานหรือเปล่านี้ หี หี โอ พลังของความหนุ่มสาว

นกยูง (*Pavo muticus*)
ภาพโดย ศราวุธ ชาวคำเขต

วัวแดง (*Bos javanicus*)
ภาพโดย ศรารุท ชาวคำเขต

พอถึงเขตฯ จอดรถโบกมือลาน้องๆ น่ารัก เราก็มัขับรถข้ามน้ำผ่านอนุสาวรีย์ “พีสีบ” ไกล ๆ เห็นคนมาจากต่างที่ เห็นความกระตือรือร้น ในการเห็นนั้นมันมีความรู้สึกหลายอย่างปนกัน เราขับรถผ่านไปเปิดด่านถนนขึ้นนางรำและคลองพลู ผมลงไปเปิดด่านและนึกถึงเจ้าของผลงาน ‘ด่านสี่ชั้น’ ของหัวหน้าเขตฯ สมัยหนึ่งที่ไม่ชอบ “ห้าหนัก” ใครที่ทำงานในหัวเวลานั้นคงจำได้ดีว่ามีน้กอะไรบ้าง ตอนขับรถเข้าด่านเราบีบแตรอย่างคุ่นเคย ทักทายเจ้าหน้าที่พิทักษ์ไพร ที่เหลือแต่เสาไม้ บอกชื่อวันเวลาที่ตายในหน้าที่

ถนนขึ้นหน่วยกะเปียง คลองพลูที่ได้ขับในวันนีดีมากเหมือนทุกครั้งที่มีเจ้านายมาจาก ส่วนกลาง มันช่วยไม่ได้จริง ๆ ที่ความเป็นจริงในชีวิตมันเป็นความจริงที่โหด ๆ ผมไม่อยากเติมคำว่าร้าย เพราะมันดูฟูมฟายเกินไป

ช่วงที่ผมเคยทำงานในป่าเก็บข้อมูลวิทยานิพนธ์เมื่อหลายปีก่อนนั้น เป็นปกติที่ผมจะเห็นพิทักษ์ป่าหน้าตาเซียว เดินลงมาจากสภกระดิ่งน้ำดี้น เพื่อแบกข้าวสารสามสิบกิโล กับอาหารแห้งเล็ก ๆ น้อย ๆ เท้าที่จะสามารถแบกได้ ขึ้นไปเฝ้าป่าลึก บนถนนระยะทางสิบลีกลิโลเมตร ที่แม้มีรถยังต้องใช้เวลามากกว่าสองชั่วโมงกับการรบบากับไม้ล้ม หล่มถนน สะพานข้ามน้ำหาย และฝูงช้างป่าแม่ลูกอ่อน ลองนึกถึงพิทักษ์ป่าที่ต้องเดินลงไปแบกข้าวสารจากเขตฯ ว่ามันน่าสังเวชใจขนาดไหน ใครเข้าป่าคนเดียวโดยมีเหตุจำเป็นไม่ได้เรียกว่าซ่า แต่เรียกว่าบ้าและซวย แต่กรณีของพิทักษ์ป่านั้นผมบอกไม่ถูกหรอกว่าเรียกว่าอะไร

วัวแดง (*Bos javanicus*)
ภาพโดย ศรารุท ชาวคำเขต

ครั้งหนึ่งเรื่องความบ้าและช่วย ได้เกิดขึ้นกับผม หลังจากแน่ใจแล้วว่า คนงานที่นัดไว้ที่ “ลานสัก” ไม่มาตามนัด ผมต้องตัดสินใจเข้าห้วยฯ คนเดียวในเวลาสองโมงครึ่ง วันนั้นผมทำเวลาได้ไม่เลว ในเส้นทางที่ทรหด กะว่าจะถึงคลองพลูก่อนแสงของวันลับ นึกภาวนาในใจว่าขอให้คนงานเขตฯ ขึ้นมาจัดการต้นเขียดที่ล้มขวางทางเมื่อสองอาทิตย์ที่แล้ว ให้พ้นทางด้วยเถิด ปรากฏว่า เมื่อถึงจุดเลี้ยววงตะเคียนเลยทางแยกหน่วยน้ำต้น ตามคาด ! ต้นเขียดขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางต้นยี่สิบกว่าเซนติฯ ต้นนั้นยังนอนแน่นิ่งที่เดิม (หนก่อนหน้าที่ผ่านมาลงเขตฯ ได้เพราะความพยายามเบียดรถเปิดทางใหม่ โดยมีน้องคอยตะโกนบอกให้ เบี่ยงหลบต้นไม้ที่ยื่นขวาง) โพล์เพล้ ห้าโมงเย็น ป่าครึ้ม เริ่มมืด แสงสุดท้ายของวันลับ ลงตงไม่ไปแล้ว

โดยไม่ต้องนึกนานนักว่าจะทำอย่างไรกับต้นไม้เจ้ากรรมนั้น !! มันก็ต้องเป็นผมเท่านั้น ที่ต้องลงไปนั่งฟัน ฟัน และฟัน สลับกับ เหลียวหลังหน้าเหลียวหลังเหมือนคนเล่นไฟในงานศพ คอยระวังตำรวจ ฟันให้กิ่งที่ยืน ลำต้นสูงจากพื้นให้มันหักลง พอฟันขาดสำเร็จ ต้นมีอีกสองกิ่งที่ยืนพื้นอยู่รู้สึกว่าจะทุ้มลงไปนั้น ง่วงที่สุดและนำโมโหที่เสียเวลาฟันผิดกิ่งไปตั้งสิบกว่านาทีกิ่งที่โคมก่าย กับใจอันระทึก ก็เสียดามันซุ่มนี่นา ! เลยโหมพลังที่เหลือฟันลำต้นที่ต่อกับ กิ่งพุ่ม เรือนยอด อย่างมูมานะ นึกภาพชายหนุ่มชนหัวลูกชัน นั่งฟันต้นไม้ท่ามกลางลำไฟส่องจากรถกลางป่า ช่างโรแมนติกเหลือหลาย

มันหักภายในเวลาสี่สิบนาที สี่สิบนาทีที่ยาวนาน พอเสร็จกิจงั้นปัญญาที่จะดันมันออกให้พ้นทางได้ (คนนะไม่ใช่ช้างหรือแองซาย จะดันต้นไม้ยาวเป็นสิบเมตรได้) เลยตัดสินใจกระโดดขึ้นรถใส่เกียร์โลว์ไฟรวิลล์ปีนข้ามมันซะ เสียงท้อรถครูดโครมคราม ประท้วงที่ถูกถูลู่ถูกังข้ามท่อนไม้อย่างน่าเห็นใจ คืนวันนั้นผ่านมาหลายปีแล้ว แต่ความรู้สึกหลอน ๆ แห่งที่ไหลริน

กวางป่า (*Cervus unicolor*)
ภาพโดย ศรารูธ ชาวคำเขต

Right : Sarawit 2007

มือที่เจ็บเพราะแรงตีดของมิด ยังสดทุกครั้งทีนึกถึง

กลับมาบนเส้นทางสายเดิมอีกครั้ง ครั้งนี้ ทางรถเส้นทางเดียวกันกับเมื่อหลายปีก่อน เราใช้เวลาแค่หนึ่งชั่วโมงหน่อย ๆ (อืม ! ถนนดีเพราะมีการซ่อมบำรุงเป็นเรื่องจริง) ถึงหน่วยพิทักษ์ กะเปียงที่เรียบบ้างสะอาด เห็นรถกระบะจอดข้างบ้านพักแล้วนึกติดใจกับพิทักษ์ป่า ที่หัวหน้าคนใหม่ให้ความ สำคัญกับรถทำงาน เจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่าออกมาสวัสดิ์ต้อนรับเรา ทักทายกันอย่างไม่มีพิธี และรู้สึกคุ้นเคยกันอย่างเป็นธรรมชาติ แม้ว่าจะไม่เคยเห็นหน้าตา กันมาก่อน ระหว่างที่กัลยาณมิตรของผมเข้าไปโรงรับ ถ่ายข้อมูลอากาศกลางสนาม ผมก็เดิน ระลึกชาติดูนั่นนี่ ในที่ที่เคยอยู่ ต้นไม้ใหญ่สูง หน้าในห้วยทับเสลาที่ไหลเรื่อยริน ผ่านกระดาน ตะเคียนแผ่นใหญ่ยังถูกมัดกับต้นเลี่ยนที่ทำอาบน้ำ ทำให้ใจที่วุ่นวายหยุด และอ่อนโยนลง และนี่ก็อยากกลับมาทำงานที่นี่อีก เดินลูปคลำพุดคุยกับต้นไม้แล้วเลยไปดูบ้านม่วงที่เปลี่ยนเป็น สีเขียว ถึงมันจะเปลี่ยนไปแล้วแต่ก็ยังทำให้รู้สึกดี

นกกะลิง (*Psittacula finschii*)
ภาพโดย ศรารัฐ ชาวคำเขต

พอถ่ายข้อมูลอากาศเสร็จ คนงานขน litter ใส่รถเสร็จ เราล่ำลากันแล้วกลับลงมา บทสนทนาของเราไม่พ้นเรื่องงาน เรื่องหัวข้อวิจัย เรื่องอะไรต่อมิอะไร เมื่อจะออกจากเขตฯ ผ่านที่ที่จัดงาน ผมสนใจสักการะ **“พีสิบ”** ในระยะห้าร้อยเมตร และคิดในใจเอาว่า การระลึกถึงพีสิบนั้น อยู่ในงานที่เราได้ตั้งใจทำนี้แล้ว

และบนถนนดำก่อนถึง “ลานสัก” เราเจอกลุ่มเด็กแว้นอีกครั้ง ครั้งนี้เขาทั้งหลาย มีท่าทางเหมือนจอดรถปรึกษาหารือกัน ไม่รู้ว่าจะปรึกษาเรื่องอะไร แต่คงเกี่ยวกับงานที่กำลัง เกิดขึ้นที่เขตฯ **“งานรำลึกถึง สีบ นาคะเสถียร”** ผมไม่รู้ว่า น้องอยากมาฟังดนตรีหรือ มาทำอะไรงาน ถ้าป้ายกำหนดการที่หน่วยทุ่งแฝกชัดเจนกว่านี้ ผมคงจะเดาออกได้บ้างว่า ทำไมเด็กแว้นเหล่านี้ต้องมาอยู่ที่ข้างถนน ในขณะที่งานกำลังดำเนินอยู่ เลยไม่กล้าคิดแทนเด็ก หรือกว่า เด็กไม่มีที่จัดวางตัวเอง และไม่รู้ว่าตัวเองจะอยู่ตรงไหนในงาน แต่อย่างหนึ่งที่ผมเห็น

คือ เด็กที่ให้ความสนใจใน “งานรำลึก สิบ นาคะเสถียร” ไม่ว่าจะเจตนาอะไร ผมก็ยังเห็นเป็นความบริสุทธิ์ของเด็กผู้นั้นเอง

เมื่อไม่นานปีที่ผ่านมาในวงการป่าไม่มีหมายเหตุที่น่าอึ้ง คือ ในการสัมภาษณ์งานเพื่อทำงานเก็บข้อมูลในป่านั้นมีคำถามจากผู้สัมภาษณ์อย่างอ้อมอ้อมแต่ชัดเจนว่า “ในป่ามีสัญญาณโทรศัพท์ไหมคะ?” เล่นเอาผู้สัมภาษณ์ ควันออกหูหน้าแดง บอกเสียงสะกดอารมณ์ว่า มันจะมีได้ยังไง (วะ !) น่อง เรื่องนี้เป็นประเด็นนานาชาติเหมือนกันนะครับ

ในวงสนทนาในสนามนักวิจัยป่าเขตร้อน หลังจากที่ผมเล่าเรื่องซ้ำและที่นำเส้าเรื่องนี้ นักวิจัยสาวชาวไต้หวันเล่ากรณีของเจ้าหล่อนอย่างมีอารมณ์ว่า เด็กของไอนะถามเลยมีอินเทอร์เน็ตใหม่ โอ้ก็อด ! ถ้าถถามว่า จะได้เจอช่าง หมี่ เสื่อใหม่ จะดีมาก แล้วไงต่อล่ะ? เสี่ยงลอยมาจากเด็กญี่ปุ่น โอ้ว ! ยูยังจะคิดว่าไอจะจ้างหาพระแสงของ้าวอะไรล่ะ? ก็ โอ-ก็-อด ฮาตึงกันทั้งวง แต่หลังจากนั้นประเด็นนี้ก็แอบแฝงขึ้นมาในระหว่างการสนทนาอีกเรื่อย ๆ ว่าอะไรคือประเด็นในการทำงานในป่า ทำไมจำนวนเด็กเข้าทำงานในป่าน้อยลง เพราะอะไร?

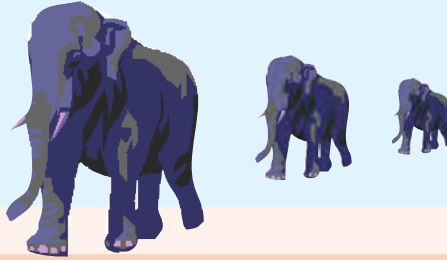

สมเสร็จ (*Tapirus indicus*) ภาพโดย สรวุฑ ชาวคำเขต

โลกนั้นเปลี่ยนไปแล้ว คนหนุ่มสาวของโลกนี้ได้เปลี่ยนไปแล้วเช่นกัน (ถามว่าใครเปลี่ยน ก็ใครละ !) ครั้งหนึ่งพีซีได้ตอบคำถามในงานสัมมนาสัตว์ป่าเมื่อไทยปี 49 ว่ามีความคิดเห็นอย่างไรกับการที่จะให้มีการท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ที่ตอบว่า มันไม่สำคัญหรอกว่านโยบายมันจะออกมาอย่างไร มันสำคัญที่ว่า เราจะรับมือมันอย่างไรตะหาก และก็คงเช่นกันที่มันคงไม่สำคัญหรอกเด็กที่แต่งตัวแอ็บแบ้ว ยีนโบกรถ

ผิดที่ผิดทาง เด็กแว่นที่แบกกีตาร์เข้าป่าเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ และเด็กของยุคสมัยที่ต้องการสื่อสาร อยู่ตลอดเวลาเป็นอย่างไร มันสำคัญที่ว่าจะมีผู้ใหญ่ใจดีที่มีความรู้สึกก็คน พาเขาไปในที่ ที่สมควรและชี้แนะให้ว่า **“น้องเอ๋ย นี่หะป่าใหญ่ มรดกโลกต้องการพลังของเยาวชน เช่นเจ้าเฝ้าดูแล”**

บันทึกส่งท้าย

หมายเหตุนิเวศวิทยา: บันทึกธรรมชาติหลากเผ่าพันธุ์ ฉบับที่ 3 ยังคงเนื้อหาและรูปร่างคล้ายเดิม ตามสไตล์ไซไซ ๆ ของจุลสารเชิงวิชาการ ซึ่งเป็นจุลสารที่ยังไม่มีการบอกรับสมาชิก สองฉบับแรกนั้นตีพิมพ์โดยใช้งบประมาณโครงการทดลองตลาดของกองพัฒนาธุรกิจและการตลาด สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) แต่ด้วยที่จุลสารหมายเหตุนิเวศวิทยา ไม่สามารถจำหน่ายได้ ทำให้ไม่มีเงินหมุนเวียนในการจัดพิมพ์ ดังนั้นในการจัดพิมพ์ฉบับที่ 3 ทางคณะผู้จัดทำจึงได้ขอรับการสนับสนุนจากแหล่งทุนอื่น และได้รับความอนุเคราะห์เป็นการส่วนตัวจาก **คุณอรณพ จาฎามระ** นักวิชาการ 8 ฝ่ายสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยาและพลังงาน วว. สนับสนุนงบประมาณส่วนตัว (ขอย้าว่าเงินส่วนตัว) ทางคณะผู้จัดทำจึงขอขอบคุณอย่างสูงยิ่งมา ณ โอกาสนี้ และทางผู้ดำเนินการได้จัดทำรายละเอียด แสดงประวัติการทำงานของ **คุณอรณพ จาฎามระ** ผู้สนับสนุนไว้ในหน้าที่ 2 เพื่อเป็นเกียรติสืบไป

นอกจากนี้ทางทีมงานยังได้รับความเอื้อเฟื้อภาพถ่ายสัตว์ป่าที่ถ่ายจาก เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จ. อุทัยธานี นำมาประกอบบทความ “ย้อนรอยห้วยขาแข้ง” จากคุณ **ศราวุธ ชาวคำเขต** แห่ง บ.ไทยเมจิฟาร์มาชีวิตดีดี จำกัด ทางทีมงานต้องขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

และที่ขาดไม่ได้ในบันทึกส่งท้ายก็คือ ทางฝ่ายบรรณาธิการขอเชิญชวนทุกท่านที่มีโอกาสได้อ่านจุลสาร **“หมายเหตุนิเวศวิทยา”** ส่งบันทึกธรรมชาติหรือข้อเขียนของท่านประกอบภาพถ่าย 1-3 ภาพ ความยาวประมาณ 1-2 หน้ากระดาษ A4 มายังกองบรรณาธิการ ดังรายละเอียดที่ปรากฏในหน้าที่ 2 ของจุลสารเล่มนี้ เพื่อจะได้ตีพิมพ์และเผยแพร่ต่อไป

ไม่ถึงผู้รับโปรดสงคิน

ฝายสิ่งแวดลอม นิเวศวิทยาและพลังงาน
สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.)
196 ถ. พหลโยธิน จตุจักร กรุงเทพฯ 10900

